

KOULU & KIRJASTO

LUKUINTO-OPAS

LUKUMOTIVAATIOTA JA MONILUKUTAITOA
KOULUN JA KIRJASTON YHTEISTYÖNÄ

LUKUINTO-OPAS

LUKUMOTIVAATIOTA JA MONILUKUTAITOA
KOULUN JA KIRJASTON YHTEISTYÖNÄ

Lukuinto-opas ja Lukuinto-ideapankki verkossa: lukuinto.fi

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Undervisnings-
och kultur-
ministeriet

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

LUKUINTO-TOIMINTATAVAT

Lukuinto-pilotit

LUKUINTO-TYÖRYHMÄ

Projektipäällikkö

Eeva Kurttila-Matero

Suunnittelijat

Kaisa Ikonen

Kaisu Innanen

Marianna Junes

Reija Loukusa-Ahonen

Katarina Rejman

Siinamari Tikkinen

Lukuinto-ohjelman ohjaava asiantuntijaryhmä

Maija-Leena Huotari

Erkki Karvonen

Riitta-Liisa Korkeamäki

LUKUINTO-OPAS

Kirjoittajat

Kaisa Ikonen

Kaisu Innanen

Siinamari Tikkinen

Kuvat mm.

Lukuinto-pilotit

Otava

Studio Juha Sarkkinen

Graafinen suunnittelu

Tuija Karén

Painopaikka

Erweko Oy, Oulu

Julkaisija

Oulun yliopisto

2015

ISBN 978-952-62-0843-5

LUKUTAITO KUULUU KAIKILLE

Opetus- ja kulttuuriministeriön Lukuinto-ohjelma on kolmen vuoden ajan innoistanut lapsia ja nuoria monipuolisen lukemisen ja kirjoittamisen maailmaan. Ohjelma on toteutettu valtakunnallisesti ja sen kohderyhminä ovat olleet 6–16-vuotiaat lapset ja nuoret, heidän vanhempansa sekä opettajat ja kirjastoammatilaiset. Ohjelman laajamittaisen kokeilutoiminnan tulokset on koottu tähän oppaaseen.

Monipuolinen lukutaito ja vapaa-ajan lukeminen ovat tärkeitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin indikaattoreita. Lukutaito on avain osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen. Lukutaidolla on merkitystä myös lasten ja nuorten osaamiseen sekä koulumenestykseen. Vaikka suomalaisnuorten lukutaito on kansainvälisesti verrattuna edelleen korkeatasoista, se on kuitenkin vuoden 2009 ja erityisesti vuoden 2000 tasosta edelleenkin selvästi laskenut. Näiden asioiden edistämiseksi Lukuinto-opas tarjoaa merkittävästi tukea.

Kouluilla ja kirjastoilla on yhdessä tärkeä rooli lasten ja nuorten lukutaidon vahvistamisessa ja lukemaan innostamisessa. Lukutaidon edistäminen ei kuitenkaan ole yksin koulujen ja kirjastojen asia. Mukaan tarvitaan myös kodit ja perheet sekä muut lasten ja nuorten arjessa vaikuttavat tahot. Arjen kumppanuuksille rakentuva oivaltava yhteistyö on keino lukuinnon ja lukumotivaation synnyttämiseen.

Lukuinto-ohjelmassa on kiinnitetty huomiota koulutuksellisen tasa-arvon tavoitteisiin. Lukutaitomittauksissa tytöt menestyvät Suomessa selvästi poikia paremmin, maahanmuuttajataustaiset nuoret puolestaan muita nuoria heikommin. Yhdenvertaisuuden ja osallisuuden näkökulmasta lukutaitoerojen kaventaminen on keskeinen tavoite

Monipuoliset luku- ja kirjoitustaidot – monilukutaidot – ovat esi- ja perusopetuksen uusien opetussuunnitelman perusteiden läpileikkaava teema. Koulujen ja kirjastojen kehittäminen avoimina oppimisympäristöinä, teknologian käyttöön-otto sekä verkkosisältöjen saatavuus yhdessä monikanavaisen viestinnän kanssa edistävät monilukutaidon kehittymistä. Lukuinto-ohjelman käytännön kokeiluis- ta syntynyt Lukuinto-opas onkin tarkoitettu työkaluksi myös monilukutaitojen paikallistason opetussuunnitelmatyöhön.

Innostuminen on onnistuminen. Lukutaito kuuluu ihan kaikille.

Riitta Kaivosoja

Kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston ylijohtaja

Eeva-Riitta Pirhonen

Koulutuspolitiikan osaston ylijohtaja

SISÄLTÖ

TARTU OPPAASEEN - LUO LUKUINTOA	6
Kouluille, kirjastoille, kodeille ja kunnille	6
OSA I MATKALLA MOTIVAATIOON	8
Lukuintoa eri puolilla Suomea	8
Parasta = nappaa ja paranna	9
Lukutaidon kärkimaa kaipaa motivointia ja tasa-arvoa osaamiseen	9
Lukuinto-toiminnalla opetussuunnitelman tavoitteisiin	10
Lukuinto-työ kannattaa myös kirjastossa	12
Kirjasto ei ole koskaan kaukana	13
KOULU <3 KIRJASTO – Hyvästä yhteistyöstä menestykseen.....	14
Koulun ja kirjaston yhteistyökaavio	14
Lukuinto-toimintaa koko kuntaan ja alueellisesti	16
Miten edetä? Ratkaise erilaisten toimintatapojen avulla	19
Piirtäkää oma polku	20
OSA II MOTIVOINTIKEINOJA KOULUN JA KIRJASTON ARKEEN	22
Kirjallisuus ja lukeminen yhteisöllisenä kokemuksena	23
Lukudiplomin uudet muodot	24
Miten edetä? Ratkaise lukudiplomin avulla	25
Tärkeintä on lukijan innostuminen	26
Oppilaiden valmentaminen vinkkareiksi	27
Miten edetä? Ratkaise vinkkauksen avulla	29
Esimerkki Kerkkoosta ja Oulun Mäntylästä	30
Tekstistä monimuotoiseen tuottamiseen	32
Tarinat tableteilla digitaalisiksi – digitarinat	33
Elokuvat ja videot innostavat kirjoittamaan	34
Esimerkki Pelkosenniemieltä ja Lappeenrannasta	35
Tiedonhallinta = tulevaisuus	37
Informaatioviidakkoon kirjastoammattilaisten tuella	38
Miten edetä? Ratkaise tiedonhallinnan avulla	40
Esimerkki Oulun Myllytullista	41

Toiminnallisella oppimisella mediaosaamiseen	42
Kirjaston rooli mediakasvattajana	43
Esimerkki Turusta ja Kirkkonummelta	44
Teknologia – Kirjallisuus herää eloon digitaalisessa arjessa	47
Tehokkaasti tableteilla	48
Työkaluja opetukseen	49
QR-koodisuunnistus	50
Esimerkki Inarista	51
Pelit tempaavat tarinoihin	52
Pelaajista tarinoiden kirjoittajiksi	53
Esimerkki Oulun Myllyojalta	54
Monilukutaitoa ja toiminnan pöhinää	55
Tapahtumat ja tempaukset	56
Esimerkki Ylöjärveltä	58
Pienet ja isot lukijat	59
Keinoja motivointiin	60
Esimerkki Vantaalta	61
Koti kietoo kertomuksiin	62
Vanhempainillat muuttavat kirjastolle	63
Esimerkki Taivalkoskelta	64
Koulu <3 kirjasto uudistuvana oppimisympäristönä	65
Oppimisella ei ole seiniä	66
Esimerkki Kuopiosta ja Sodankylästä	68
Laajentuva lukuinto- yhteisö	70
Yhteistyökumppaneita lähistöltä	71
Esimerkki Viitasaarelta	73
Pilotointia ja toimintaa kolmella kielellä	74
Lukuintoa ympäri Suomea	75
Lähteet – lue lisää	76

TARTU OPPAASEEN – LUO LUKUINTOA

KOULUILLE, KIRJASTOILLE, KODEILLE JA KUNNILLE

Lukuinto-opas on tarkoitettu lasten ja nuorten lukumotivaation ja -innostuksen lisäämiseksi ja monilukutaidon kehittämiseksi. Opas on suunnattu kouluille ja esiopetukseen, kirjastoille, kodeille ja kunnille: Innostavien menetelmien avulla voidaan lisätä lukuiltoa sekä edistää koulun ja kirjaston yhteistyötä osana opetus- ja toimintasuunnitelmia.

Lukuinto-toiminta on luonnollinen osa esiopetuksen ja koulun opetussuunnitelman ja kirjaston toimintasuunnitelman toteuttamista. Olennaista on ottaa huomioon, että lukutaitojen opettaminen kuuluu kaikkiin oppiaineisiin. Lukuinto-toiminnan ytimen muodostaa koulun ja kirjaston kiinteä yhteistyö. Yhteistyöllä selkiytetään tavoitteita ja luodaan yhteishenkeä, jolloin toiminta on aiempaa sujuvampaa ja siihen sitoudutaan. Innostavien ideoiden ja kokemusten jakaminen on keskeistä yhteistyön virittämisessä. Tiivistyneestä yhteistyöstä kertoo se, että opettajat ja kirjastoammattilaiset työskentelevät molemmissa tiloissa, kokevat toisensa kollegoiksi ja yhteistyön hyödylliseksi resurssiksi. Koulu ohjaa oppilaat kirjaston asiakkaiksi sekä tarjoaa pedagogista osaamistaan, kirjasto puolestaan aineistoresursseja ja tiedonhallinnan osaamistaan.

Lukuinto-oppaasta löytyy apua yhteistyösuunnitelman laatimiseen sekä ideoita konkreettisen toiminnan suunnitteluun. Lukuinto-oppaan keskeiset apuvälineet ovat:

A. Koulun ja kirjaston yhteistyökaavio

B. Polkumallit

C. Motivointikeinoja koulun ja kirjaston arkeen

*Puhekuppilissa
kokemuksia
pilottikouluilta
ja -kirjastoista*

A. Koulut ja kirjastot voivat jatkaa suunnitteluaan **yhteistyö-kaaviota** hyödyntäen. Kaavion keskeiset sisällöt ovat pää- töksenteko toiminnasta, suunnittelu, toteutusehdotukset, koulutuksen järjestäminen, perheiden huomioonottaminen sekä Lukuinto-yhteisön laajentaminen. (s. 14–15)

B. Konkreettisen toiminnan suunnittelun avuksi opas tarjoaa erilaisia **polkumalleja**, joita ovat vinkkauspolku, lukudiplomipolku ja tiedonhallinnan polku. Polkuja voi luonnollisesti toteuttaa myös vaihtelevilla sisällöillä ja millä tahansa luokka-asteella, yhtä aikaa tai erikseen. (s. 20–21, 25, 29 ja 40)

C. Tukea koko lukuvuotta koskevaan suunnitteluun kannattaa ottaa oppaan **Esimerkki**-sivuista. Nämä pohjautuvat Lukuinto-pilottikoulujen ja -kirjastojen vuoden mittaiseen, arjessa testattuun toimintaan. Kaikille luokka-asteille suunnatut, monilukutaitojen kehittämiseen tähtäävät esimerkit koostuvat käytännössä testatuista ja hyväksi havaituista toimintatavoista. (s. 19 ja lukuinto.fi)

Kolmen edellä esitellyn pääkohdan lisäksi opas sisältää ajatuksia ja perusteluja lasten ja nuorten lukemaan innostamiseen ja motivointiin (Osa I Matkalla motivaatioon) sekä runsaan määrän erilaisia arjen motivointikeinoja (Osa II Motivointikeinoja koulun ja kirjaston arkeen). Nämä käytännön toimintatavat on jaettu seuraaviin osa-alueisiin: kirjallisuus ja lukeminen, tuottaminen, tiedonhallinta, mediaosaaminen ja teknologian hyödyntäminen. Lisäksi oppaassa tuodaan esille pienten ja isojen lukijoiden mielenkiinnon kohteita, kodin ja oppimisympäristöjen merkitystä sekä laajentuvaa monilukutaitojen kehittämisessä mukana olevaa Lukuinto-yhteisöä.

Lukuinto-opas löytyy tulostettavana versiona lukuinto.fi -sivustolta. Lisäksi verkkosivuilla on tarjolla runsaasti toimintatapoja sekä lukemiseen liittyvien tapahtumien ja teemapäivien vuosikalenteri.

Lukuinto-toiminta on luonteeltaan yhteisöllistä, jolloin sekä kirjaston että koulun toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuu johtoporras, henkilöstö ja muu yhteisö. Yhteistyön tiivistämiseksi tarvitaan yhteistyösuunnitelma, joka toimii sekä ruohonjuuritason asiakas- ja opetustyön tukena että johtamisen työkaluna. Rajanylitysten avulla molemminpuoliset resurssit saadaan tehokkaaseen käyttöön.

A photograph of two young boys sitting on a dark sofa in a library. The boy on the left is wearing a teal hoodie and is looking down at an open book. The boy on the right is wearing a red and white striped long-sleeved shirt and is also looking at an open book. In the background, there is a wooden bookshelf filled with books. A book with a red cover is visible on the shelf. The scene is brightly lit, likely from a window on the left.

OSA I

MATKALLA MOTIVAATIOON

LUKUINTOA ERI PUOLILLA SUOMEA

Lukuinto on opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallinen kolmevuotinen ohjelma (2012–2015), jota toteuttavat Oulun yliopiston humanistinen tiedekunta (informaatiotutkimus) ja kasvatustieteiden tiedekunta. Mukana on ollut pilottikouluja ja -kirjastoja 30 paikkakunnalta eri puolilta Suomea, noin 15 000 iältään 6–16-vuotiasta oppilasta, satoja opettajia ja kirjastoammattilaisia sekä perheiden ja yhteistyökumppanien suuri joukko.

Koulu ja kirjasto -pilottiparit ovat etsineet, kehittäneet ja testanneet lasten ja nuorten lukemista monipuolisia ja innostavia menetelmiä sekä ideoita lukumotivaation kasvattamiseksi. Menetelmien käyttö on johtanut pilottipaikkakunnilla lukemisen lisääntymiseen, lukutaidon ja -valmiuksien parantumiseen ja monipuolistumiseen sekä monilukutaidon kehittymiseen ja sen merkityksen korostumiseen.

Lisäksi Lukuinto-ohjelmassa pilottikoulujen oppilaille suunnatun kyselyn mukaan lähes 60 prosenttia [456/780] vastanneista kertoo oppineensa eniten inhimillisen pääoman ja yhteisöllisen oppimisen kannalta merkityksellisiä ryhmätyötaitoja (Ikonen & Kurttila-Matero, 2014).

PARASTA = NAPPAA JA PARANNA

Pilottien testaamissa menetelmissä perinteiset työtavat yhdistyvät uusiin, usein Lukuinto-koulutuksissa ideoituihin toimintatapoihin. Pilotit ovat toimineet parastamisen periaatteella eli nappaamalla ja kehittämällä eteenpäin jo olemassa olevia ideoita. Kukin koulu ja kirjasto on parastanut omaan koulu- ja kirjastokonseptiinsa soveltuvia toimintatapoja omien resurssiensa ja valmiuksiensa pohjalta.

Lukuinnossa syntyneet toimintatavat koostuvat sekä kuukausia kestävästä projekteista että pienistä ideoista, jotka on helppo ottaa osaksi koulun ja kirjaston toimintakulttuuria. Tässä oppaassa tarjotut toimintaideat on tarkoitettu edelleen kehitettäväksi palvelemaan erilaisia kouluja ja kirjastoja, perheitä, lapsia ja nuoria yksilöidysti ja tilannekohtaisesti. Ideoita parastamalla kirjastoammattilaiset ja opettajat voivat tarjota lapsille ja nuorille lisää vaihtoehtoisia tapoja näyttää osaamistaan ja innostua oppimisesta. Lisää ideoita on tarjolla verkossa osoitteessa lukuinto.fi.

LUKUTAIDON KÄRKIMAA KAIPAA MOTIVOINTIA JA TASA-ARVOA OSAAMISEEN

Lukuinto-ohjelman perustamisen taustalla on PISA-tutkimusten herättämä huoli suomalaislasten ja -nuorten lukutaidosta ja -motivaatiosta. Suomi on lukutaidon kärkeä kansainvälisissä oppimista ja asenteita mittaavissa PISA- ja PIRLS-tutkimuksissa. Neljäsluokkalaisia koskeva PIRLS-tutkimus paljastaa kuitenkin ristiriidan: Vaikka suomalaiset ovat lukutaidossa – Hongkongin, Venäjän ja Singaporen rinnalla – maailman huipulla, lukemisen ja oppimisen ilo on pohjalukemisessa. Suomalaisten 10-vuotiaiden lukumotivaatio on 45 maan kansainvälisessä vertailussa toiseksi matalin.

PISA-tutkimuksessa kysytään 15-vuotiaiden kiinnostusta lukemiseen. Vuonna 2000 suomalaisnuorten kiinnostus oli positiivista, mutta vuonna 2009 se oli selvästi romahtanut: PISA-maiden keskinäisessä vertailussa käy ilmi, että Suomen 9.-luokkalaisista omaksi ilokseen lukevien määrä laski enemmän kuin missään muussa maassa. Huolestuttavaa on myös kasvava ero tyttöjen ja poikien välillä: Lukutaitoerot ovat suuremmat kuin muissa OECD-maassa. Pojista joka kahdeksas kuuluu heikkoihin lukijoihin. PISA 2012 –tutkimuksen mukaan 9. luokalla tytöt ovat puolitoista vuotta poikia edellä lukutaidossa. (Kupari & Välijärvi, 2012. Lukukeskus 2015.)

LUKUINTO-TOIMINNALLA OPETUSSUUNNITELMAN TAVOITTEISIIN

Monilukutaito määritellään perusopetuksen opetussuunnitelman (OPS) perusteissa muun muassa näin: ”Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.” Lisäksi OPS:ssa määritellään monilukutaitojen näkökulmasta olennainen, koulun toimintakulttuuria ilmentävä oppimisympäristö fyysisen ympäristön, psykologisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuudeksi. (POPS 2014, 20, 27.)

MONILUKUTAIDON TUKEVIA PEDAGOGISIA ULOTTUVUUKSIA

Lukuinto-pilotit ovat toiminnassaan korostaneet seuraavia monilukutaitoon ja oppimisympäristöön kytkeytyviä pedagogisia ulottuvuuksia.

- **YHTEISÖLLISYYTTÄ** ja osallisuutta, mitä tuetaan pienryhmätyöskentelyllä, hyödyntämällä vertaisoppimista sekä kantamalla vastuuta yhteisesti. Yhteisöllisyys ja osallisuus innostavat oppilaita yhä aktiivisemmiksi toimijoiksi.
- **OPPIJALÄHTÖISYYTTÄ**, jonka lähtökohtana on oppilaan oma asiantuntemus, mielenkiinnon kohteet ja arki, jossa hän elää. Oppijalähtöisyys merkitsee sitä, että oppilas voi tehdä valintoja omista lähtökohdistaan käsin sekä osallistua aktiivisesti toiminnan suunnitteluun. Näin oppimisesta tulee merkityksellistä.
- **TOIMINNALLISUUTTA**, mikä aktivoi oppilaita tuottamaan omaa tulkintaa esimerkiksi luetusta teoksesta. Lukuinto-ideoissa lukutaitoja harjaannutetaan toiminnallisesti eri muotojen kuten tekstin, kuvan, elokuvan, äänen, draaman ja teatterin avulla.

- **TEKNOLOGIAA** ja sen entistä näkyvämpää roolia opiskelussa, mikä motivoi ja laajentaa oppimisympäristöä. Erilaisten verkkotekstien lukeminen vahvistaa – kaunokirjallisuuden lukemisen ohella – perinteistä lukutaitoa. Lisäksi oppilaat voivat käyttää heille luontaisia ja innoittavia välineitä tiedonhankinnasta mitä monipuolisempaan tuottamiseen teksteistä ja kuvista valo- ja videokuvaamiseen.
- **OPPIMISYMPÄRISTÖN** laajentamista kohti aktiivisempaa kirjastotilojen hyödyntämistä sekä tietoverkkojen sekä oppilaiden vapaa-ajan ympäristön ja mielenkiinnon kohteiden huomioimista. Oppilaat ja opettajat liikkuvat joustavasti yli luokka- ja ainerajojen. Opettajat ja kirjastoammattilaiset toimivat toistensa kollegoina kirjastovierailuilla ja koululle jalkautumisissa. Oppimisympäristö laajenee yhä enemmän koulun ja kirjaston lisäksi koteihin ja verkko-oppimisympäristöihin. (Kultalahti 2014.)

INNOSTUMINEN ON ONNISTUMINEN – TEHOKEINOJA MOTIVOINTIIN

Opettajat kiinnittävät lukemiseen huomiota – kannustavat ja kannattelevat sitä.

- Kun lukemisesta tehdään näkyvää ja sille annetaan arvo, oppilaat motivoituvat lukemaan ja esittelemään lukemaansa. Näin myös kirjoista ja kirjallisuudesta puhuminen lisääntyy selvästi.
- Lukuinto lisääntyy, kun lukemisesta muodostuu sosiaalisesti sallittua ja oppilaiden asenne lukemista kohtaan muuttuu myönteisemmäksi.
- Sekä opettajat että kirjastoammattilaiset voivat tukea oppijalähtöistä työskentelyä niin, että oppilaalla on mahdollisuus valita itseään innostavat toimintatavat ja sisällöt monilukutaidon kehittämiseksi.
- Vaikka uusi teknologia on tuttua entistä useammalle oppilaalle, on tärkeää tarjota tukea, ohjausta ja riittävästi tietoa. On myös huolehdittava mahdollisuudesta harjaannuttaa perinteisiä luku- ja kirjoitustaitoja. (Kultalahti 2014.)

LUKUINTO-TYÖ KANNATTA MYÖS KIRJASTOSSA

Yleisten kirjastojen julistuksessa yleisen kirjaston tehtäväksi määritellään muun muassa lasten lukutottumusten luominen ja vahvistaminen jo pienestä pitäen sekä lasten ja nuorten mielikuvituksen ja luovuuden edistäminen (UNESCO 1994, 4).

NÄIN SE MENEÉ: KOKEMUKSIA LUKUINTO-PILOTTIKIRJASTOISTA

Lainausmäärät ja kirjastokäynnit lisääntyivät Lukuinto-pilotoinnin ja -teemavuoden aikana useissa kirjastoissa. Lasten ja nuorten kaunokirjallisuuden osuus kasvoi Lukuinnon aikana lainauksen kokonaismäärässä. Kaunokirjallisuuteen verrattaessa myös tietokirjojen lainaus lisääntyi.

- Lukudiplomin suoritusten määrä kasvoi Lukuinnossa. Esillä olevat kirjat ja kirjalistat innostavat lainaamaan ja aktivoivat lukudiplomin suorittamista.
- Kirjastossa vierailtiin aiempaa enemmän. Lukuinnossa kirjaston käyttö monipuolistui ja yhteiset kirjastovierailut madalsivat kirjaston käyttökynnystä.
- Eniten kirjojen lainaamista lisäsivät luokkien säännölliset käynnit kirjastossa. Lukuinto on kannustanut erityisesti vähän lukevia lapsia kirjojen pariin. Myös kotien osallistuminen ja tietoisuus lukemisen merkityksestä on lisääntynyt.
- Toiminnan rakenteiden muutokset ovat tukeneet kirjaston käyttöä. Oppimisympäristön laajentuminen mahdollistuu, kun oppitunteja, kirjastovälitunteja, itsenäistä, pienryhmä- ja tietokonetyöskentelyä järjestetään kirjaston tiloissa.

Kirjaston ja koulun yhteistyön laatua kuvaavat luottamus, yhteisten arvojen jakaminen ja vuorovaikutus. Lukuinnossa on ammattilaisten kesken syntynyt vaihtoehtoisia toimintatapoja, molemminpuolista oppimista, sitoutumista ja hyötyjä. Pilotoijista suuri osa aikoo sisällyttää Lukuinto-toimintaa strategiaansa tai opetussuunnitelmaansa. (Rauhala 2015.)

KIRJASTO EI OLE KOSKAAN KAUKANA

*Löysimme uusia
yhteistyömuotoja,
joiden toivomme
jatkuvan
tulevaisuudessakin.*

*Olemme kiitollisia
kirjastolle
saamastamme
avusta kirjepaketin
kokoamisessa.*

LUKUINTO-KÄYTÄNNÖT TUOVAT KIRJASTON LÄHELLE

Säännölliset vierailut puolin ja toisin kasvattavat kirjaston käyttäjiksi. Koulu tutustuu kirjaston tarjontaan ja kirjasto opetuksen tarpeisiin. Esimerkiksi koulun ja kirjaston yhteistyönä voidaan suunnitella Päivä kirjastossa –kirjastovierailu jokaiselle luokalle.

Kirjojen toimittamiseen koululle on olemassa lukuisia tapoja kirjastolaisten kokoamista kirjepaketeista ja -kasseista luokan kirjakärrytoimintaan:

- Kirjasto kokoaa kassin vaihtelevilla teemoilla ja koulun tarpeiden mukaan
- Kirjastoauto toimittaa kirjalaatikot ja -kassit oppilaiden ulottuville
- Luokassa on kirjastohylly esimerkiksi lukudiplomiin liittyen ja käytössä yhteisökortti lainaukseen
- Pidennetyt laina-ajat parantavat luettavan saatavuutta

HAASTEITA EDELLEEN?

TUO KIRJASTO TEKNOLOGIALLA KESKELLE LUOKKAA

Kirjastot tekevät asiakastyötä uusin tavoin, myös teknologian välityksellä. Kirjastot voivat järjestää virtuaalista vinkkausta ja työpajatoimintaa etäyhteyksien avulla, kuten Lukuintoa Lapissa –kiertueella (s. 18).

*Kakkosluokka on viety
viikoittain koulun pihalla
vierailevaan kirjastoautoon
lukemaan, lainaamaan ja
palauttamaan kirjallisuutta.*

KOULU <3 KIRJASTO

HYVÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ MENESTYKSEEN

LUKUINTO-TOIMINNAN YTIMEN MUODOSTAA KOULUN, ESIOPETUKSEN JA KIRJASTON KIINTEÄ YHTEISTYÖ

Lukuinto-piloteissa suunnitelmallinen yhteistyö on toiminut myös työn ja työyhteisön kehittämisen välineenä. Koulun, esiopetuksen ja kirjaston toimintaa voivat rikastaa ja hyödyntää esimerkiksi muut hallintokunnat, kuten sosiaali- ja terveystoimi sekä lukuisat järjestöt ja yhdistykset, kulttuurikeskukset sekä toisen ja korkea-asteen koulutus.

KOULUN JA KIRJASTON YHTEISTYÖKAAVIO

Ohjeita yhteistyön kehittämiseen

KOULU <3 KIRJASTO	HYVÄ YHTEISTYÖ	TEHOSTUVA YHTEISTYÖ	MENESTYVÄ YHTEISTYÖ
PÄÄTÖS	• Koulun, esiopetuksen ja kirjaston edustajien epäviralliset keskustelut• Päätös Lukuinto-yhteistyöstä• Henkilön nimeäminen yhteiseen Lukuinto-tiimiin koulusta ja kirjastosta• Koko henkilöstön opastaminen ja sitoutuminen	• Lukuinto-tiimissä: koulun ja kirjaston yhteistyömuodot ja tehtävät• Tiimin kokoontumisen periaatteet, säännöllisyys ja työajan käyttö• Kirjastonjohtajan ja rehtorin tuki• Lukumotivaation ja monilukutaitoon liittyvän yhteisen koulutuksen hankkiminen	• Toiminnan vakiinnuttaminen• Johto- ja esimiestason sitoutuminen yhteistyöhön• Johto mukaan tiimiin
SUUNNITTELU	• Kehittämisteemojen valinta kiinnostuksen, asiantuntemuksen ja resurssien perusteella• lukuinto.fi-verkkomateriaalin hyödyntäminen	• Yhteistyö osaksi koulun ja kirjaston toimintasuunnitelmaa• Suunnittelu, kehittäminen ja uusien toimintatapojen parastaminen yhteistyössä: opettajat, kirjasto, oppilaat, perheet• Kirjastonjohtajan ja rehtorin tuki	• Useamman vuoden yhteinen kehittämissuunnitelma• Koulun OPS:n ja kirjaston toimintasuunnitelman kehittäminen yhteistyössä

KOULU <3 KIRJASTO	HYVÄ YHTEISTYÖ	TEHOSTUVA YHTEISTYÖ	MENESTYVÄ YHTEISTYÖ
TOTEUTUS-EHDOTUKSIA Lisää toteutus-ehdotuksia osassa II ja lukuinto.fi-sivustolla	• Oppilaiden kirjastovierailut • Kirjaston jalkautuminen koululle Yksittäisiä Lukuinto-toimintatapoja: • Kirjojen toimitus koululle • Kirjavinkkaus • Tiedonhankinnan opetus	• Lasten ja nuorten ohjaaminen luokkien ja oppiaineiden väliseen yhteistyöhön • Tiedotus henkilöstölle ja verkkosivuilla • Näkyväksi tekeminen koulussa, kotona ja kirjastolla • Lukuinto-vanhempainillat kirjastolla • Lukuinto-saavutusten esittely ja huomiointi koulun juhlissa • Koulun ja kirjaston yhteiset ohjelmistohankinnat esim. virtuaalisia kirjailijavierailuja varten	Tiedotus ja näkyväksi tekeminen: Yhteistyö paikallis- ja maakuntamedian kanssa Toimintatapoja kunnan tai koulun OPS:iin ja kirjaston toimintasuunnitelmaan: • Kirjastoreitti/-polku • Mediakasvatusohjelma • Lukudiplomi • Lukuinto-teemapäivä • Lukuinto-juhlat • Koulun ja kirjaston toimintaker-tomuksiin kirjataan lukutaitoihin liittyvät toiminnot Seuranta ja arviointi
KOULUTUS	• Lukumotivaatioon ja monilukutaitoon liittyvä tiedonhankinta • Vertaisoppiminen: hyvien käytänteiden jakaminen työyhteisössä	• Säännöllinen koulutustaminen koulu-kirjasto-yhteistyötiiminä • Työyhteisön oppimaan oppimisen vahvistaminen • Koulutustiedon jakaminen	• Koulu ja kirjasto jakavat osaamista toisilleen keskinäisissä koulutuksissa: ryhmän ohjaaminen, tiedonhallinta • Yhteisen osaamisen jakaminen kouluttamalla muita kouluja ja kirjastoja
PERHEET	• Lukemisen merkityksen korostaminen, esim. vanhempainvarteissa ja kirjaston asiakas kohtaamisissa • Kirjastokorttien hankkiminen	• Toimintaan osallistumista: • Yhteiset käynnit kirjastolla • Huoltajat esittelemässä suosikkikirjojaan • ”Miehet lukemaan lapsille” –viikkoon osallistuminen	Lukuinto-kasvatukseen osallistumista, esimerkiksi: • Lukudiplomin suorittaminen yhdessä lapsen kanssa • Vanhemman ja lapsen lukupiiri
LAAJENEVA YHTEISÖ	• Olemassa olevien yhteistyökumppaneiden kartoittaminen	• Yhteistyön kehittäminen • Kirjailijavierailut • Lukumamma ja –paappa • Lukukoira kirjastolla	• Yhteistyötä koulujen ja kirjastojen välillä kunnassa ja yli kuntarajojen • Perhekerho • Perhetyö • Urheiluseurat • Yrittäjät, esim. mediakummit, sanataidekasvattajat • Oppilaitokset ja korkeakoulut

Koulun ja kirjaston yhteistyön kehittämistä Pirkko Lindbergin (2014) kumppanuustasoja mukaillen.

Lukuinto-toiminnasta saadut edut ovat johtaneet useilla paikkakunnilla koulun ja kirjaston yhteistyön laajentamiseen koko kuntaan ja alueellisesti. Lukuinto-toimintaa ja -yhteistyötä on kehitetty muun muassa Kempeleessä, Lohjalla, Lappeenrannassa ja Lapissa. Ks. seuraavat sivut.

Lohjan koulut ja kirjastot yhdistivät voimansa Lukuinto-teemavuoden toteuttamisessa huhtikuun juhlatuokkaan huipentuen – runsaasti yhteistä toimintaa, tuhansia osallistujia kirjavinkkauksissa ja nuortenkirjavierailuissa.

LUKUINTO-TOIMINTAA KOKO KUNTAAN JA ALUEELLISESTI

YHTEISTYÖN
KÄYNNIS-
TYMINEN

1. Päätös kunnan koulujen ja kirjastojen osallistumisesta lukuintotoimintaan

- Toiminnan hyötyjen esittely perusopetus- tai sivistys- ja kulttuurijohdolle
- Ohjausryhmän muodostaminen kirjastotoimenjohtajasta, opetuspäälliköstä ja kulttuuripäälliköstä. Säännölliset kokoontumiset (aluksi n. 1 krt/kk)
- Kirjaston pedagoginen informaattikko toiminnan koordinaattoriksi ja mukaan ohjausryhmään

Huomasimme, että Lukuinto-hanke saattaisi tukea vahvasti opetussuunnitelmaprosessia ja monilukutaitoon perehtymistä.

YHTEISTYÖN ETENEMINEN

2. Aluetasolle vieminen aluerehtoreiden ja rehtoreiden tehtävänä

Koulujen rehtorikokous

- Rehtorit ilmoittavat koulunsa yhteyshenkilön ohjausryhmälle
- Lukuinto-perehdytystä ja tietoiskuja kirjaston palveluista (esim. tiedonhaku) VESO-koulutus-päivillä ja pedagogisissa kahviloissa
- Henkilöstön yhteissuunnitteluajat

3. Alueen esiopetuksen, koulujen, kirjastojen ja koulukirjastojen hyvän yhteistyön aktivointi ja kontaktien luominen

- Yhteiset koulutukset, esim. mediakasvatus, kirjavinkkaus
- Pedagogisen informaation vierailut opettajien kokouksissa
- Kirjaston yhteyshenkilöt kutsuvat koulujen yhteyshenkilöt omaan alueelliseen tapaamiseen
- Varhaiskasvatus mukaan (esim. yhteistyösuunnitelman päivittämisen yhteydessä)

4. Kirjastojen ja alueen koulujen säännölliset alueelliset tapaamiset

- Pedagoginen informaattikko osallistuu alueellisiin tapaamisiin
 - Ideoiden levittäminen: viikon vinkit koulujen yhteyshenkilöille opetustyön tueksi
- Toiminnassa mukana olleet innostamassa, auttamassa alkuun ja tarjoamassa vinkkejä
- Suunnittelun tukena lukuinto.fi-sivusto
- Aluekohtaisten toimintasuunnitelmien tallentaminen jaetulle työasemalle
- Paikallisen ideapankin perustaminen esim. Facebook-ryhmässä

YHTEISTYÖN VAKIINTU- MINEN

5. Vakiinnuttaminen OPS-työn kautta kunnan tasolla

- OPS-ohjausryhmän vetäjä kutsuu ohjausryhmän kokoukseen mukaan myös kirjastotoimen johtoa
- Kokouksessa linjataan mm. kirjaston ja koulun yhteistyön näkyminen OPS:ssa kunnan tasolla
- Lukemaaninnostamistyö kirjataan OPS:iin
- Yhteistyömuodot kirjaston kanssa kuvataan OPS:ssa
- Kaikkien koulujen yhteiset toimintatavat: esim. Kempeleessä lukudiplomin suorittaminen kaikissa kouluissa tai Rovaniemellä 1., 4. ja 7. luokkien Kirjastopolku, jossa yhteneväiset sisältösuunnitelmat kaikille kirjastovierailuille luokkakohtaisesti
- Koulukohtaiset toimintatavat (esimerkkejä osassa II)
- Toimintaohjeet OPS:n liitteeksi

6. Vakiinnuttaminen OPS-työn kautta koulussa

- Oman koulun ja kirjaston yhteistyön toimintamallin tarkentaminen lähikirjastojen henkilökunnan kanssa
- Koulun ja kirjaston yhteistyön kuvauksen sisällyttäminen vuosisuunnitelmaan

7. Oppimisympäristön uudelleen rakentaminen yhteistyössä

- Uusiin koulurakennuksiin sisällytetään myös lähi-kirjastot
- Sähköisen koulukirjaston kehittäminen (mm. e-kirjat ja lukulaitteet)

Pilotoijapaikkakunnat:

Lappeenranta, Lohja, Kempele ja Rovaniemi

Lue lisää
lukuinto.fi-
sivustolta

ASTU KOULUN ULKOPUOLELLE – HYÖDYNNÄ LAAJA JA AVOIN SUOMALAINEN KIRJASTOVERKOSTO

Suomen julkinen kirjastoverkosto koostuu yleisistä eli kuntien kirjastoista, yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastoista, tiettyyn erityisalaan tai käyttäjäryhmään erikoistuneista kirjastoista sekä koulujen ja oppilaitosten omista kirjastoista.

Kirjastopalvelut ovat laajasti tarjolla myös verkkopalveluina. Kirjastot.fi on portti valtakunnallisiin kirjastoverkkopalveluihin. www.kirjastot.fi

- Yleisten kirjastojen verkosto kattaa kaikki kunnat. Kuntien pää- ja lähikirjastojen lisäksi kirjastoautot tuovat palvelut lähelle käyttäjiä. Maakuntakeskuksissa toimivat alueelliset kirjastot ja maakuntakirjastot tukevat ja vahvistavat paikallisia kirjastopalveluja.
- Kirjastoilla, arkistoilla ja museoilla on yhteinen verkossa toimiva Finna-hakupalvelu. Palvelussa on museoesineiden ja taideteosten kuvia, digitaalisia kirjoja, karttoja ja asiakirjoja sekä viitetietoja. Finna-palvelu on suunnattu myös koulujen ja oppilaitosten käyttöön. www.finna.fi
- Lukemisesteisiä palvelee erikoiskirjasto Celia. www.celia.fi
- Kansalliskirjasto kokoaa ja tallentaa suomalaisen aineiston. www.kansalliskirjasto.fi
- Varastokirjasto säilyttää suomalaisten kirjastojen aktiivikokoelmista siirrettyä aineistoa ja toimittaa sitä tarvitsijoille. www.varastokirjasto.fi

(Opetus- ja kulttuuriministeriö)

LUKUINTOA LAPISSA ALUEELLISEKSI TOIMINTAMALLIKSI

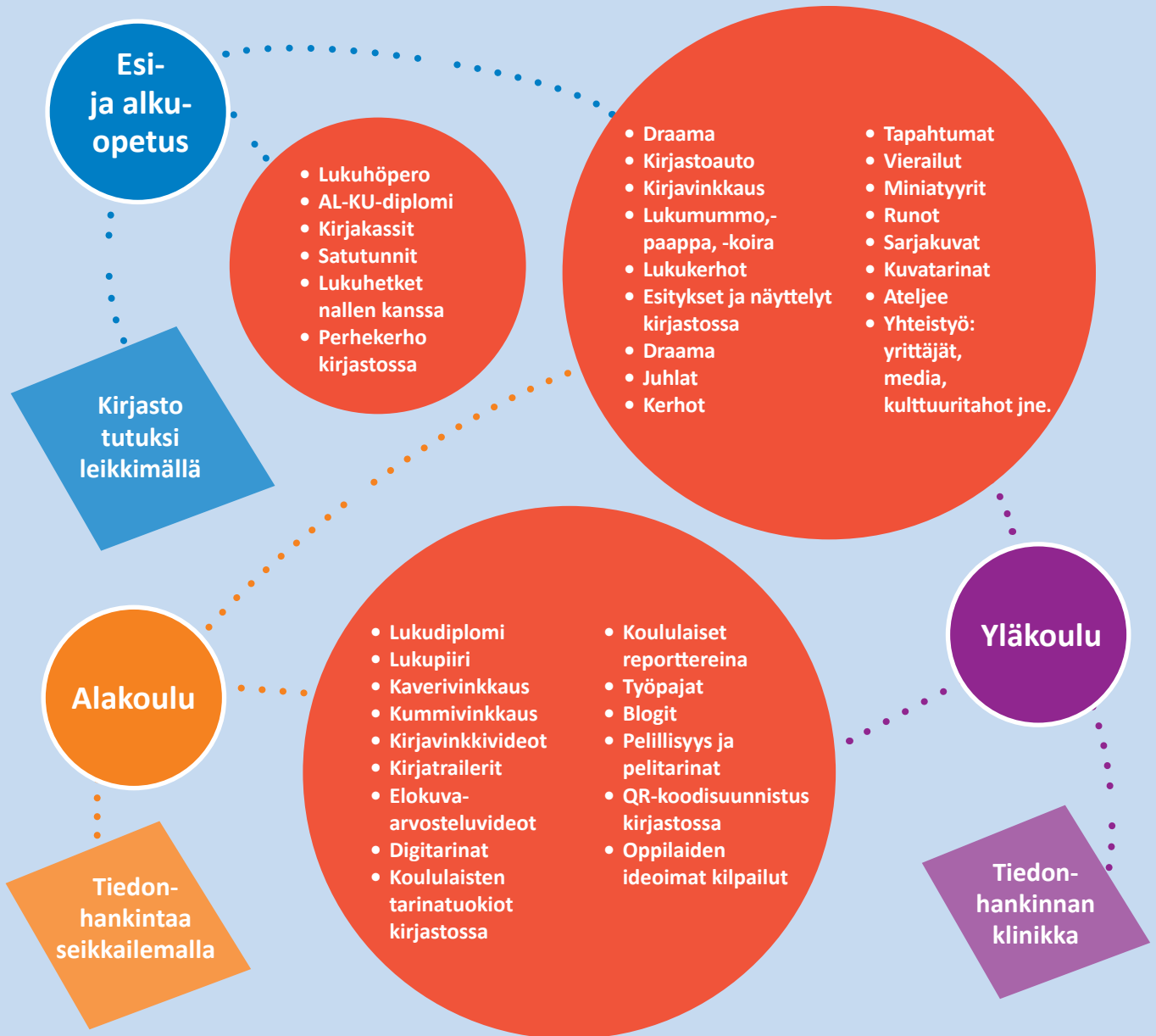
- Maakuntakirjasto vinkkauskierroksella kaikissa Lapin kunnissa
- Kirjastohenkilökunnan vertaisoppimista myös virtuaalivinkkauksissa, työpajoissa ja medialukupiireissä – henkilöstön osaamisen jakamista puolin ja toisin sekä oppilaiden innostamista
- Alueellisen yhteistyöverkoston vahvistamista
- Yhteistyön tukemista koulutuspäivässä

MITEN EDETÄ? RATKAISE ERILAISTEN TOIMINTATAPOJEN AVULLA

POLKU-
MALLI

Lukemisen ilon kasvattamiseksi ja monilukutaidon edistämiseksi on olemassa runsaasti erilaisia toimintatapoja, joiden valinnassa lasten ja nuorten osallisuus on tärkeää. Mahdollisuus vaikuttaa sisältöihin ja toimintatapoihin lisää motivaatiota ja intoa.

POLKU- MALLI

PIIRTÄKÄÄ OMA POLKU

Valitkaa koulun ja kirjaston yhteistyöhön yksi tai useampia toimintatapoja lukuvuodeksi tai -vuosiksi tai vaikka vain jollekin luokka-asteelle. Apuna voitte käyttää alla olevia esimerkkipolkuja ja edellisen sivun erilaisia toimintatapoja.

Voitte valita myös esiopetukseen ja kaikille luokka-asteille yhteisen toimintatavan, jota kehitätte. Selkeitä toimintatapamalleja ovat Lukudiplomipolku (s. 25), Vinkkauspolku (s. 29) ja Tiedonhallinnan polku (s. 40).

TOIMINNALLISUUS

5.–6. lk

Videot osaamisen osoittamisessa eri oppiaineissa

Runo-
luokkakuva

Lukukummi-
toiminta

VÄHÄISESTÄ
LUKEMISESTA
LUKUNAUTINTOON

Teatteri

Museo

Digitarinat

Sarjakuvat

Trailerit

Virtuaalinen
lukupiiri

Vierailut

Tiedon-
hankinta ja
-hallinta

Draama

Oppilaiden
ideoimat
kilpailut

Pelillisyy-
s ja
pelitarinat

Vinkkari-
toiminta

Vinkki-
videot

Media

QR-koodi-
suunnistus
kirjastossa

Yhteistyö:
yrittäjät,
media,
kulttuuri-
tahot jne.

Järjestöt

Elokuva-
arvostelu-
videot

Sanataide-
koulu

7.–9. lk

OPPIJA- LÄHTÖISYYS

MOTIVOINTIKEINOJA KOULUN JA KIRJASTON ARKEEN

OSA II

KOULU
↳
KIRJASTO

Kaikkein tärkeintä
on tarina. On sama
kerrotaanko se pelin,
elokuvan tai kirjan kautta.

*Lukuintolähtettiläs, kirjailija ja
elokuvaohjaaja Aleksis Delikouras*

KIRJALLISUUS JA LUKEMINEN YHTEISÖLLISENÄ KOKEMUKSENA

Kirjallisuus ja lukeminen sekä lukemaan innostaminen ovat pääasioita! Lukuinnon herättäminen onnistuu yhteisöllisyyttä hyödyntämällä ja tuttujen menetelmien päivitettyillä muodoilla.

Kirjallisuudeksi käsitetään sekä lasten ja nuorten kaunokirjallisuus että erityistä huomiota vaativa tietokirjallisuus ja dokumentit.

LUKUDIPLOMIN UUDET MUODOT

Lukudiplomin suorittamiseen on paljon vaihtoehtoja ja monipuolisia suorittamistapoja. Diplomi voi rakentua valmiista kirjalistasta ja lasten ja nuorten itse valitsemasta kirjallisuudesta.

Diplomia voi suorittaa oppituntien lisäksi vaikkapa lukupiirissä, kerhossa tai parin kanssa sekä koulussa että kotona

Yhteisöllisiä suoritustapoja

- Diplomikirjojen ääneenlukuhetket päivittäin tai viikoittain
- Lukuhetket kodeissa: Vanhemmat lukevat kirjan lapselleen
- Oppilas lukee kirjaa ääneen kotona tai kuuntelee äänikirjan

PALKITSEMALLA TULOSSIIN

- Järjestä diplomijakotilaisuus koulun yhteisessä päivänavauksessa ja näyttely diplomitehtävistä
- ”Viikon lukija” lukemisen määrän lisääntymisen perusteella

INNOSTA JA AKTIVOI – KEHITÄ JA MARKKINOI

- Tarjoa runsas, säännöllisesti uudistuva ja joustava kirjalista sekä erilaisia tehtävätyyppejä (kansikuva, sanapilvi, traileri, lööppi, soundtrack, postikortti)
- Päivitä lukudiplomi toimivaksi ja visuaaliseksi - kirjasto laatii diplomin, koulu tehtäviä
- Tee diplomista digitaalinen: tehtävät verkko-oppimisympäristöön tai vaikkapa kunnan koulujen väliseen sähköiseen diplomihuoneeseen
- Tiedota ja jaa diplomiaiainestoa koulun ja kirjaston kotisivuilla, blogissa, paikallistapahtumissa jne.
- Ota mukaan perheet – aktivoi: kirjalistat kirjastoon, vanhempainiltoihin ja koulun nettisivuille

Ota lukudiplomi osaksi OPS:ia kodin, koulun ja kirjaston välistä yhteistyötä kehittämällä!

OPETTAJA

- Tutustuta oppilaat diplomiin
- Sitouta koko koulu, oppilaat, opettajat ja kodit diplomin suorittamiseen

KIRJASTO-AMMATTILAINEN

- Kiinnitä kirjastossa huomiota siihen, että lapset löytävät diplomikirjoja
- Mainosta diplomia lasten- ja nuortenosaston Lukuinfo-työpöydässä

NÄILLÄ
IDEOILLA
ALKUUN

KATSO NETISTÄ
VALMIITA LUKU-
DIPLOMEJA! NAPPAA
IDEOITA JA PARASTELE!
[www.lukuinfo.fi/
ideapankki/
kirjallisuus-ja-lukeminen/
lukudiplomi.html](http://www.lukuinfo.fi/ideapankki/kirjallisuus-ja-lukeminen/lukudiplomi.html)

LUKUDIPLOMI =
Jokainen oppilas
lukee sovitun määrän
(esim. kirja kuussa)
ja tekee kirjoista
tehtävän

VINKKI
Tutustu netissä
esi- ja alkuopetuksen
lukudiplomeihin,
Lukuhöperöön
ja AL-KU-diplomiin!
Lukuhöperöstä
s. 31

MITEN EDETÄ? RATKAISE LUKUDIPLOMIN AVULLA

POLKU-
MALLI

LUKUINTO.FI-VERKKOSIVUILTA LÖYDÄT LISÄÄ IDEOITA:

- Lukudiplomin uudet muodot
- Monipuolinen vinkkaus
- Yhteisölliset lukuhetket
- Lukupiirit ja muut yhteiset lukuhetket
- Lukukerhot
- Vinkit luetun ymmärtämiseen ja käsittelemiseen
- Historian opetus kaunokirjallisuuden avulla
- Runsaasti linkkejä ja oheismateriaalia

TÄRKEINTÄ ON LUKIJAN INNOSTUMINEN

LUKUINTOLÄHETILÄS AGNETA MÖLLER-SALMELAN LUKUDIPLOMI

Lukudiplomissa on 12 eri tasoa. Jokaisella tasolla on oma diplomi sekä lapsille että vanhemmille.

1. AHKERA LUKIJA 3 kirjaa	7. VOITTAJALUKIJA 40 kirjaa
2. MESTARILUKIJA 5 kirjaa	8. VALLOITTAJALUKIJA 50 kirjaa
3. SUPERLUKIJA 7 kirjaa	9. SUPERAHMIJALUKIJA 70 kirjaa
4. MEGALUKIJA 10 kirjaa	10. MESTARIAHMIJALUKIJA 90 kirjaa
5. HYPERLUKIJA 20 kirjaa	11. VOITTAMATON AHMIJALUKIJA 110 kirjaa
6. HUIPPULUKIJA 30 kirjaa	12. SUURENMOINEN SUPERLUKIJA 130 kirjaa

Lukijaksi kasvamiseen tarvitaan rauhallisuutta. tarinat kietovät pauloihinsa, kun lukijalla on tarpeeksi aikaa, kärsivällisyyttä ja kaikenlaisia kirjoja ulottuvillaan.

Lukuintolähettiläs, erikoiskirjasto-virkailija ja palkittu lukuinnostaja Agneta Möller-Salmela

- Diplomit ovat lukijälähtöisiä (vrt. kirjalähtöiset)
- Diplomin suorittamisen voi aloittaa milloin vain
- Kirjalista on henkilökohtainen: Lähtökohtana lukijan ymmärtäminen ja lukuvalmiudet
- Kirjoista ei kerrota kirjallisesti vaan suullisesti opettajille tai vanhemmalle oppilaalle
- Kirjojen määrä lasketaan – ahmiminen motivoi!

VINKKI

RAKENTAKAA LUKUKÄÄRME

Oppilaat kilpailevat diplomista itsensä kanssa. Rakentakaa luokkaan lukukäärmettä luettujen kirjojen lukumäärän perusteella. Voittavalle luokalle voidaan pitää kirjakemut kirjastossa.

Kaverivinkkaukset
kiinnostavat nuorempia
koulukavereita ja
innostavat lainaamaan
vinkattuja kirjoja.

Mieluisinta on
kirjavinkkaus. Vilkaatkin
lapset kuuntelevat
lumoutuneina, kun vähän
isompi lapsi lukee.

Miten markkinoida
kirja luokkakavereille,
että he kiinnostuvat
lukemaan sen?

Kuinka kerrot kirjan
juonesta ja henkilöistä
paljastamatta kaikkia
herkkupaloja?

OPPILAIEN VALMENTAMINEN VINKKAREIKSI

Omasta elämyksestä yhteisölliseksi kokemukseksi:
Tee oppilaista vinkkareita ja kiedo perheet lukemisen pauloihin.

VINKKAUSTA VOI TOTEUTTAA MONIN ERI TAVOIN

- Elävöitä kirjavinkkausta vinkkarivideoilla tai kirjatrailereilla
- Kokeile mediavinkkausta: kiinnostavien pelien, sovellusten, lehtien, verkkosivujen, elokuvien jne. vinkkausta
- Vinkkaa tietokirjoja ja innosta lukemaan lisää: "Tämän saat tietää, kun tutustut kirjaan itse!"
- Jaa vinkejä verkkoympäristössä yli koulurajojen

KOULU

VALMENNA NELJÄN OPPITUNNIN AJAN

1. Perehdytä oppilaat erilaisiin vinkkaustapoihin ja tarjoa erilaisia vinkkejä
 - Katsokaa Turun Lukuinto-blogista kirjavinkkausvideoita
2. Kirjastonhoitaja vinkkaa. Oppilaat arvioivat kirjavinkin kiinnostavuutta
- 3.–4. oppitunti: Isommat oppilaat valmistelevat vinkkausta kummioppilaille
 - Lainataan ja luetaan kirjoja
 - Kirjoitetaan lyhyet selostukset henkilöistä, tapahtumapaikasta ja juonesta
 - Valitaan näytepätkät
 - Testataan vinkkejä. Muut kommentoivat ja antavat parannusehdotuksia

KIRJASTO

JÄRJESTÄ VIISI TAPAAMISKERTAA

Valitse vinkkariryhmään 10–15 oppilasta (esim. 4–5 opp./lk)

1. Vinkkauksen perehtyminen
 - Vinkkaa malliksi. Huomioi tyyli, jolla isommat oppilaat vinkkaavat kummioppilaalleen.
2. Kummivinkkauksen valmistelu ja harjoittelu
- 3.–5. Kolme kummivinkkaustapahtumaa
 - Työtehtävät vinkkauksessa: kirjamaistiaisten ajanottaja, YouTube-videoiden näyttäjä (suosittu), suosikkikirjaäänestyksen järjestäjä, lomakkeidentyttämisen avustaja
 - Kirjamaistiaiset
 - Oppilaille jaetaan kirjamaistiaislomake, johon luettu kirja arvioidaan
 - Lyhyet esittelyt kirjamaistiais kirjoista
 - Kirjojen kannet on päällystetty, jotta etukäteen ei voi kannen perusteella arvata, mistä kirjasta on kysymys
 - Tutustutaan valittuihin kirjoihin 4–5 hengen ryhmissä. Jokaisessa ryhmässä samat kirjat. Ideana on, että oppilas lukee jokaista kirjaa kaksi minuuttia
 - Kirjatrailerit YouTubesta
 - Kustantajien, kirjastojen ja oppilaiden tekemiä kirjatrailereita on saatavilla useista kirjoista
 - Suosikkikirjaäänestys
 - Oppilaat äänestävät suosikkikirjansa vinkkaustunnin teoksista

Luokissa, joissa lukudiplomista tehtiin koko porukan yhteinen juttu, into ja halu suorittaa diplomeita kasvoi.

VINKKI

Oppilaat kirjastoagentteina: Valitaan ja koulutetaan jokaisesta luokasta kaksi agenttia, jotka mm. toimivat kirjavinkkareina, lukijoina kirjaston satutunneilla sekä osallistuvat säännöllisesti agenttikokouksiin

MITEN EDETÄ? RATKAISE VINKKAUKSEN AVULLA

ESIMERKKI

KERKKOOSSA KIMPPALUKEMALLA TÄHTILUKIJOIKSI

1.–6. luokkien Lukuinto-toimintaa lukuvuoden ajan

TAVOITTEENA

Oppilaiden lukemisen lisääminen koulussa ja kotona

Luetun ymmärtämisen taitojen parantaminen

Lukemisen sosiaalisuus ja yhteisöllisyys

1. Lukudiplomi

2. Kokonaisteokset

- Kokonaisteoksen valinta kullekin luokka-asteelle
- Ohjekansio teoksen yhdessä lukemiseen ja käsittelyyn luokassa
- Toiminnallinen ja elämyksellinen teoksen käsittely, mukana ilmaisuaaineet (kuvataide, draama, musiikki, liikunta) sekä tietotekniikka
- Lukemista yksin ja yhdessä, pareittain ja ryhmittäin
- Teoksen esittelystä omaan tuottamiseen, kirjatrailereista dioraamoihin

3. Yhteistyö perheiden kanssa toiminnallisten iltojen merkeissä

4. Luokkien välinen yhteistyö

Koululukeminen ei ole määrältään riittävää hyvän lukutaidon kehittämiseksi. Hyvän lukijan itsetunto on vahva. Hän ymmärtää paremmin itseään ja ympäröivää maailmaa.

KODEILLE: HYVÄN LUKIJAN RESEPTI

AINESOSAT

valitkaa yhdessä lasta kiinnostava kirja ja aika

Valitse seuraavista sopivin

VALMISTUSTAPA

1. Lue lapselle ääneen
2. Lue lapsesi kanssa yhdessä vuorotellen
3. Ole malli ja lue itse samaan aikaan

SOPIVA ANNOS 15 min päivässä

LUKUDIPLOMIIN EI TARVITA LUKUTAITOA

Mäntylän esiopetusryhmän Lukuhöperöt

ESIMERKKI

Esiopetus-ikäisten lasten ja heidän vanhempiensa lukuharrastuksen tukeminen ja kehittäminen

LÄHTÖKOHTA

Kehittämistutkimus, jossa oululaisen kirjallisuusdiplomin innoittamana syntyi esikoululaisten Lukuhöperö-diplomi

LUKUHÖPERÖ

- Lukuhöperö on kehitetty esiopetuksen kirjallisuuskasvatuksen työkaluksi Mäntylä-Snellman päiväkodissa yhteistyössä mm. Oulun yliopiston ja Oulun kaupunginkirjaston kanssa
- Lastenkirjallisuuden lajeihin tutustuminen monipuolisten kirjalistojen ja kirjoihin liittyvien tehtävien avulla
- Kirjavalintoja tehtäessä on yhtenä lähtökohtana ollut lasten itsesääteilytaitojen harjaannuttaminen
- Lasten toiminnallisuuden ja osallisuuden sekä lukukokemuksen vuorovaikutteisuuden tukeminen keskeistä
- Passissa on seitsemän kirjalistaa (kuva-, piilokuva-, runo-, tieto- ja helppolukuiset kirjat sekä sarjakuvat, sadut ja kertomukset), tehtävät sekä ohjeita lapsille ja aikuisille
- Lue ja tutustu tarkemmin verkossa hakusanalla Lukuhöperö

PILOTOIJAT

Oulun kaupunginkirjaston kirjastoauto Onneli
Mäntylä-Snellman päiväkotii
Oulun koulukirjasto
Oulun yliopisto, varhaiskasvatus

TOIMINTAMALLI

- Lukukoira Curtun vierailut säännöllisesti
- Lukuhöperöily osa päivittäistä toimintaa, joka näkyy lasten leikeissä, askarteluissa ja piirustuksissa
- Oulun sanataidekoulun koulutusilta
- Lukuhöperökoulutukset Oulun opetustoimessa
- Monipuolinen yhteistyö kirjastoauto Onnelin henkilökunnan sekä Sanataidekoulun ja perheiden kanssa
- Toiminnassa huomioitiin erilaiset oppimistyyli- ja -ympäristöt sekä lasten kiinnostuksen kohteet

TEKSTISTÄ MONIMUOTOISEEN TUOTTAMISEEN

TARINASSA MAAILMA ON SUN

Lukuintoa nostattaa olemassa olevan teoksen pohjalta tapahtuva versiointi eli jatkotyöstäminen. Tuottaminen ulottuu teksteistä kuviin, sarjakuviin, elokuvaan, askartelemiseen sekä draamaan. Lukemaan innostamisessa tärkeänä näyttäytyy sähköisen materiaalin tuottaminen teksteistä YouTube-videoihin erilaisia laitteita ja ohjelmistoja hyödyntäen.

*Kirjoitin tarinaa
lohikäärmeentappajasta,
ja innostuin niin, että sitä tuli 50
liuskaa... Sillä hetkellä tajusin,
että pilkkuvirheet eivät tarkoita,
että en voisi olla hyvä kirjoittaja...
Opettaja sanoi, että sä olet aika
hyvä kirjoittaja, sun pitää vain vähän
keskittyä. Se jäi mieleen.*

Aleksi Delikouras

TARINAT TABLETEILLA DIGITAALISIKSI – DIGITARINAT

- Digitarina on lyhyt video, joka koostuu valokuvista, tekstistä, musiikista ja äänestä sekä mahdollisesti videopätkistä
- Elämäkerta, videopäiväkirja, fakta, fiktio, mainos, opetusvideo, oman lomamatkan kertomus jne.
- Käyttökelpoinen lähes kaikissa aineissa

NÄIN TEET

- Parin minuutin filmit still-kuvista, puheesta, musiikista tai äänitehosteista
- Vaatii runsaasti aikaa. Toteuta esim. tietyn ryhmän säännöllisillä kirjastokäynneillä.

TARVITAAN

- Digikamera tai kännykkäkamera
- Näppäriä ohjelmistoja (s. 49)

NÄILLÄ
IDEOILLA
ALKUUN

VINKKI
Yhdistä
oppituntiin
tekijänoikeuksista

Esimerkit ja
ohjeet
lukuinto.fi-
sivustolta

ELOKUVAT JA VIDEOT INNOSTAVAT KIRJOITTAMAAN

MOTIVAATIOTA KIRJOITTAMISEEN – VIDEON KAUTTA TARINANKERTOJIKSI

- Lapset ja nuoret voivat ensin katsoa tai kuvata videon, joka sitten kirjoitetaan auki tarinaksi
- Tarina sisältää kuvailua, kerrontaa ja dialogia – kuten videokin

ELOKUVA- JA KIRJA-ARVOSTELUT VIDEOIKSI

- Tutusta kirjasta/elokuvasta tuotetaan tekstit, jotka kootaan käsikirjoitukseksi
- Kirjoituksista muokataan äänitettäväksi sopiva versio
- Nauhoittamiseen ja jatkotyöstöön voidaan käyttää tabletteja
- Katso Turun Lukuinto-blogista esimerkkejä elokuva-arvosteluista: <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/>

VINKKARIVIDEOT/KIRJATRAILERIT

- Laaditaan kuvakäsikirjoitus (n. 10 kuvaa)
- Kirjoitetaan teksti ja vuorosanat
- Valitaan musiikki ja äänitehosteet
- Nauhoitetaan ja editoidaan kertomus

ANIMAATIOT

- Useita toteutustapoja (esim. pala- tai Lego-animaatio)
- Työstä animaatio esim. Stop Motion tai Puppet Pals –sovelluksilla

Julkaiskaa tuotokset
YouTubessa, näyttäkää
vanhempainilloissa
tai järjestäkää
vaikkapa koulun omat
elokuva festivaalit.

LUKUINTO.FI-VERKKOSIVUILTA LÖYDÄT LISÄÄ IDEOITA:

- Digi- ja pelitarinat
- Kuvatarinat
- Sarjakuvat
- Elokuvat ja videot, animaatiot ja trailerit
- Draama
- Erilaiset pienoismallit- ja -maailmat
- Runoutta runoluokkakuvan ja murrerunokylvyn muodossa
- Vinkkejä työpajatyöskentelyyn
- Runsaasti linkkejä ja oheismateriaalia, mm. kokonainen käsikirjoitus yläkouluun Suomen presidenteistä

TEKEMISEN INTOA JA ILOA SOMPIOSTA

ESIMERKKI

Pelkosenniemen 1.–8. luokkien ja kirjaston Lukuinto-vuosi

TAVOITTEENA

Yhteis-
toiminta koulun
ja kirjaston
sekä
oppiaineiden
välillä

1. Lasten runot, riimit, lorut – monimuotoista runotyöskentelyä. Jokainen kirjoitti oman satukirjan! (1. lk)
2. Näytelmien kirjoittamista ja esittämistä
 - ”Pyhätunturin Huttu Ukko”-näytelmä kirjaston paikalliskokoelmien pohjalta (6. lk)
 - ”Kadonneen prinsessan tapaus”-nukkenäytelmä (7. lk)
 - ”Suomen presidentit”-näytelmä koulun juhlissa (7. ja 8. lk)
3. Tietotekstien laatimista, kirjan kansien suunnittelua, askartelemista sekä näyttelyitä koululla ja kirjastossa (7. lk)
4. Satutunnit kirjastossa (1.–2. lk)
5. Moniulotteista runomaailmaan tutustumista ja mukanaolo YLE Uutisluokka –kokeilussa (6. lk)
6. Kirjailijavierailijana Siri Kolu
 - Sanataidepaja, kirjakahvilavierailu ja vanhempainilta
 - Oppilaiden laatima lehtijuttu paikallislehteen
7. Sompion kirjasto kutsuu 1. luokan oppilaat kirjastoon ja lahjoittaa jokaiselle kirjan
8. Yhteistyötä kirjaston Novellin voimaa Sompiossa –hankkeen kanssa: Järjestettiin nukketheateri Sytkyen vierailu sekä Pelkosenniemelle että Savukoskelle (esitys: Pessi ja Illusia)
9. Projektityöntekijän sanataidepajat yläkoululaisille Pelkosenniemellä ja Savukoskella
10. Yhteisiä lukuhetkiä: lastenkirjoja päiväkodissa ja sanomalehtiä vanhusten palvelutalossa (8. lk)

PILOTOIJAT

Pelkosenniemen koulu ja Sompion kirjasto
sekä Vuotson ja Savukosken koulut ja lainausasema

ESIMERKKI

MONIPUOLISTA TUOTTAMISTA AJANKOHTAISTEN TAPAHTUMIEN YMPÄRILLÄ

Lappeerannan Lukuinto-vuosisuunnitelma

1. SYYS-LOKAKUU:

LUKEMISEN AKTIVOIMINEN LUKUDIPLOMILLA

- Tietoa diplomeista koteihin ja lapsille
- Aloittelevat lukijat: AL-KU-diplomi
- Koululaiset: valmiit tehtäväpaketit diplomeihin
- 10.10. Aleksis Kiven päivä/suomalaisen kirjallisuuden päivä/mielikirjapäivän viettäminen luokissa sekä kirjastossa Aleksis Kivi –kirjastovisa
- Luokan yhteisestä lukutavoitteesta sopiminen, esim. ”Lukutoukka”, johon merkitään luetut kirjat ja lukujuhlien järjestäminen

2. MARRAS-JOULUKUU:

SADUT JA TARINAT –TEEMA KOKO KOULUSSA

- Kirjallisuuden monipuolista käsittelyä: mm. animaatiot, omat sähköiset kirjat, digitarinat, trailerit, kirja-arvostelut ja kirjaesittelyt
- Kummiluokkien yhteistyö
- Tove Jansson –näyttely (teemana myös joulujuhlissa)
- Koulun yhteisessä joulukalenterissa kirjallisuusteema (oppilaskunta)

3. TAMMI-HELMIKUU:

KALEVALA JA PERINTEET –TEEMA KOKO KOULUSSA

- Draama: Pikkukoulun satumaailma –viikko (vk 3) ja
- 0–2 lk: Kalevalan tarinoita, entisajan elämää, perinneleikit
- 3. lk: eläimet Kalevalassa
- 4.lk : Kalevalan henkilöt
- 5.lk: Kalevala-aiheiset nukketeatteriesitykset ja teknisessä työssä nukketeatterit ja varjoteatterin
- 6.lk: Kalevala-aiheiset sarjakuvat
- Sanomalehtiviikko

4. MAALIS-HUHTIKUU:

LUKUINNON YLLÄPITÄMINEN

- Koko koulu lukee –kuukausi: oppilaat lukevat ja/tai opettaja lukee ääneen vähintään 15 min. päivässä
- Kummiluokkien yhteistyö
- Kirjan ja ruusun päivä
- Lukunurkkauksia koulun tiloihin
- Perheiden aktivointi mukaan

5. TOUKOKUU:

LUKUDIPLOMIEN JAKAMINEN KEVÄTJUHLASSA

KOKO VUODEN AJAN

- Kirjasto- ja kirjastoautovierailut + kirjapaketit
- Vinkkaritoimintaa
- Luokkien vastuuviikot kirjastojärjestäjinä

PILOTOIJAT

Lappeen koulu, Myllymäen koulu
ja Lappeenrannan maakuntakirjasto

Tiedonhankinta, tiedon kriittinen arviointi ja lähteiden tuntemus koskevat kaikkia kouluissa opetettavia aineita.

TIEDONHALLINTA = TULEVAISUUS

Tiedonhankinta- ja -hallintataitojen merkitys korostuu nyky-yhteiskunnassa ja näkyy siten myös opetussuunnitelman perusteissa. Lasten ja nuorten informaatiolukutaidon kehittyminen edellyttää tiedonhankinta- ja sisältöjen arviointitaitojen järjestelmällistä ja jatkuvaa opettamista ja ohjausta. Kirjaston asiantuntijuus korostuu tiedonhankinnan sekä tiedon sisällöllisen arvioinnin opetuksessa.

Tiedonhankinnassa omaksutaan myös prosessointitaitoja. Tietoa hankkimaan oppilaat etenevät tehtävissään innostuneesta aloituksesta ja aiheen valinnasta aiheita koskevaan tunnusteluun. Kun kaikki ei ota sujuakseen, ovat turhautumisen tuntemukset varsin tuttuja. Tarvitaankin kirjastoammattilaisen kannustusta.

Tutun kirjastonhoitajan kanssa käytyjen keskustelujen kautta aihe alkaa selkeytyä ja oppilas löytää henkilökohtaisen näkökulman siihen. Henkilökohtainen ote lisää kiinnostusta ja parantaa mahdollisuuksia määrätietoiseen tiedon keräämiseen täsmentyneestä aiheesta. Kirjastonhoitajan opastuksella oppilaat löytävät olennaisen tiedon ja pystyvät koostamaan tiedonmuruista kokonaisuuden. Onnistuminen tiedonhankinnassa lisää motivaatiota ja tulosten esittely palkitsee. (Kuhlthau et al. 2007; Haasio & Savolainen 2004.)

INFORMAATIOVIIDAKKON KIRJASTOAMMATTILAISTEN TUELLA

NÄILLÄ
IDEOILLA
ALKUUN

TIEDONHALLINTA MAHDOLLISTAA OPPIAINERAJOJA YLITTÄVIÄ PROJEKTEJA JA ILMIÖPOHJAISTA OPPIMISTA

- Säännöllisyys tärkeää – Tiedonhankinnan opetuksen jatkuvuus koululla ja kirjastolla
- Oppilaiden opittua tuntemaan kirjastohenkilökuntaa, on heidän helpompaa pyytää apua tiedonhankintaan
- Suunnitelkaa luokka-astekohtainen tiedonhankintakoulutus ja toteuttakaa jatkumona läpi koko peruskoulun

Kirjaston apu on välttämätön. Oppimisympäristö laajenee käsittämään koulun lisäksi kirjaston, maakunta-arkiston ja museot.

Katso netistä tiedonhakijan reitti perusopetukselle ja lukioon sekä tiedonhaun mobiilitehtäviä (Oulun kaupunginkirjaston Kirjastoreitti)

VINKKI

KIRJASTOAMMATTILAISEN MUISTILISTA

- Pyydä oppilaiden aiheet ennen opetustuokiota
- Suunnittele opastusta, ohjeita ja laadukasta materiaalia diaesityksineen ja tehtävineen.
- Keskustelkaa valituista aiheista, täsmentäkää ja tehkää rajauksia yhdessä
- Harjoitelkaa tiedonhankintaa erilaisilla hakusanoilla, eri tietokannoista ja netistä (teksti, kuva, kartta) sekä aineistohakuna kirjaston verkkokirjastosta
- Selitä tiedonhankintaasi: Oppilaat ymmärtävät hakemisen idean ja suhtautuvat rohkeammin tiedon etsintään, kun näkevät, ettei ammattilainenkaan löydä aina ensimmäisellä haulla oikeanlaista materiaalia

TIEDONHANKINNAN OPPIA YLÄKOULULAISILLE

Toteuttakaa kirjastonhoitajan Tiedonhankinnan klinikka lauantaikoulupäivinä: Ohjelmassa mm.

- Aiheen valinta
- Tiedonlähteet
 - Koulun ja kirjaston kokoelmat
 - Maakunta-arkistot ja museot
 - Painetut kirjalliset lähteet
 - Internet ja muut sähköiset materiaalit
 - Haastattelut
- Ajatuskarttojen työstäminen ja esitleminen dokumenttikameralla
- Muistiinpanot ja valokuvaus kännykkäkameralla
- Tiedonhankinnan osaamista tarvitaan monessa asiassa! Suunnitelkaa vaikkapa mykkäelokuvaprojekti tai etsikää kuvataiteessa malleja ja virikekuvia

TIEDONHANKINTA TUTUKSI ALAKOULUN TIETOKIRJAKERHOSSA

- Erilaisiin tietokirjoihin tutustutaan toiminnallisesti: leikkien, askarrellen, leipoen
- Oma teema jokaiselle kokoontumiskerralle
 1. Luonnontiede
 2. Liikunta ja leikki (esim. ohjataan kirjoista löydettyjä leikkejä muille)
 3. Askartelu ja käsityö
 4. Kokkaaminen
 5. Biologia ja maantiede (kohteiden etsimistä kartastoista, eläintietoutta jne.)
 6. Kaikki aiheet

POLKU- MALLI

MITEN EDETÄ? RATKAISE TIEDONHALLINNAN AVULLA

Kirjasto räätälöi tiedonhankinnan opetusta esiopetukseen ja kaikille luokka-asteille. Opettajat ja kirjastohenkilöstö perehdyttävät myös huoltajat tiedonhankinnan saloihin esim. vanhempainilloissa.

TIEDONHALLINNAN TAIDOT

INFORMAATIOLOKUTAITO

TIETOKIRJA- KERHO alakoulu

Lapset tutustuvat monipuolisesti tietokirjoihin tietokirjakerhossa.

TIEDON- HANKINTA TUTUKSI ERI OPPIAINEISSA alakoulu

Alakoululaiset tutustuvat tiedonhankintaan hakemalla tietoa oppimistehtäviä varten.

TIETOKIRJA- PROJEKTI alakoulu

Koululaiset työستävät lukuvuonna opetettavista aiheista tietokirjan. Tietokorttien pohjalta työstäminen sopii jopa 1. luokille.

TIEDON- HANKINNAN OPETUS TIEDON- HANKINNAN KLINIKALLA 8.–9. lk

Kriittisen tiedonhankinnan oppia: Nuoret etenevät tiedonhankinnassaan kirjastonhoitajan kanssa keskustellen ja ymmärrystään syventäen.

TIETOKIRJA TABLETEILLA yläkoulu

Yläkoululaiset hankkivat tietoa, tuottavat tämän pohjalta tietotekstejä ja koostavat ne tietokirjaksi.

LUKUINTO.FI-VERKKOSIVUILTA
LÖYDÄT LISÄÄ IDEOITA:

- Tiedonhankinnan opetustapoja
- Tietokirjaprojekteja
- Materiaalia ja linkkejä tiedonhankinta ja -hallintataitojen tukemiseen

YLÄKOULULAISET TIEDONHALLINNAN TIELLÄ

ESIMERKKI

Tiedonhallinta osana monipuolista Lukuinto-toimintaa
vuoden aikana Oulun Myllytullissa
7.–8. luokat

Koulun ja
kirjaston
Kirjastoreitti-
yhteistyötä

Lukutullista
Kirjakammiksi:
Koulukirjaston
kehittämistä

Tiedon-
hankinnan
klinikka:
Kriittisen tiedon-
hankinnan
oppia

Tuottamista
tiedonhankinnan
pohjalta:
Historia-aiheinen
verkkolehti

Lisäksi mm.
Vinkkausta ja
vanhempainiltoja

PILOTOIJAT
Myllytullin koulu ja
Oulun kaupunginkirjasto/pääkirjasto

KOULUKIRJASTON KEHITTÄMINEN JA LAAJENTAMINEN TUKEE TIEDONHANKINTAA

- Mahdollistaa ja tarjoaa
- Lainattavaa kirjallisuutta
- Tietoa painetusta ja sähköisestä materiaalista
- Ryhmätyöskentelypaikkoja
- Koulun läppäreitä, tabletteja ja muuta tekniikkaa
- Tilan viihtyisä sisustus inspiroi
- Avajaisjuhlat koulukirjaston kunniaksi

TIEDONHANKINNASTA VERKKOLEHDEKSI

- Kirjakammio-koulukirjasto mahdollistaa tiedonhankinnan
- Tiedonhankintaa ja -hakua oman koulun historiasta
- Verkkolehden toteuttaminen Wikispaces-ympäristössä Wordpress-sovelluksella
- Katso valmis Tullin tarinat –lehti netistä
- Myllytullin koulu hyödyntää Oulun kaupunginkirjaston Kirjastoreittiä osana Kirjastoreitti- ja tiedonhakijan reittimateriaalia.

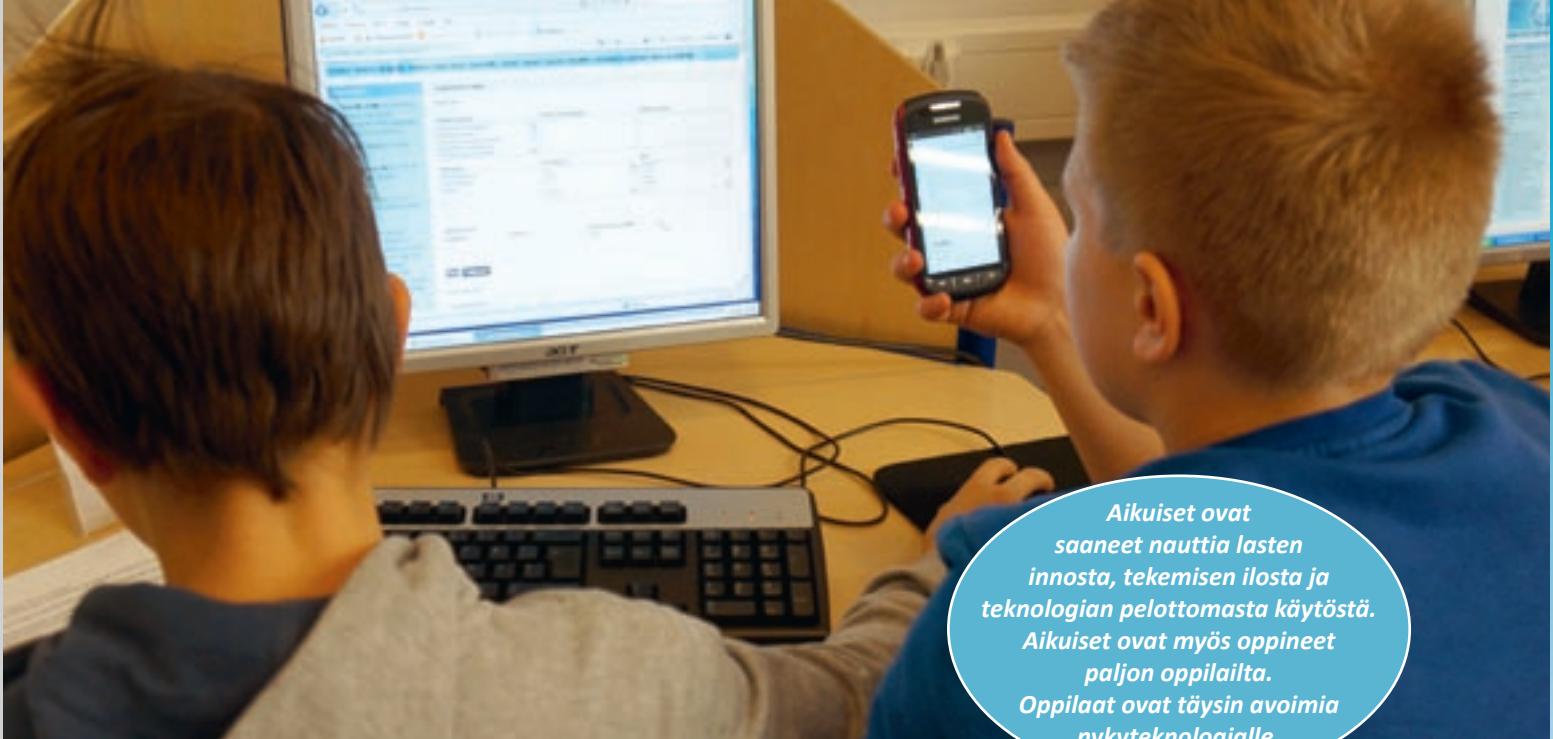

TOIMINNALLISELLA OPPIMISELLA MEDIAOSAAMISEEN

LEARNING BY DOING

Lapset oppivat monilukutaitoja ja mediataitoja tehdessään itse sisältöjä kirjoittamalla, kuvaamalla, haastattelemalla, näyttelemällä, lukemalla, runoilemalla ja käsikirjoittamalla.

Mediataitojen merkitys korostuu ajassamme. Lasten ja nuorten medialukutaidon kehittyminen edellyttää mediakasvatusta ja mediataitojen järjestelmällistä ja jatkuvaa opettamista ja ohjausta.

Aikuiset ovat saaneet nauttia lasten innosta, tekemisen ilosta ja teknologian pelottomasta käytöstä. Aikuiset ovat myös oppineet paljon oppilailta. Oppilaat ovat täysin avoimia nykYTEKNOLOGIALLE.

KIRJASTON ROOLI MEDIKASVATTAJANA

- Tarjoaa mediasisältöjä ja -välineitä
- Jäsentää tietoa ja tuntee sisällöt
- Tavoittaa kaikki ikäluokat, myös aikuiset

Huom! Kirjastolaki: Mediasvatus tähtää kansalaisvalmiuksiin ja elinikäiseen oppimiseen

LUKUINTO.FI-VERKKOSIVUILTA LÖYDÄT LISÄÄ IDEOITA:

- Blogit osana sosiaalista mediaa
- Oppilaat mediareporttereina
- Mediayhteistyö
- Mediavinkkaus
- Tarkemmat ohjeet mediakasvatusohjelmaan
- Linkkejä laadukkaisiin mediakasvatusmateriaaleihin

**NÄILLÄ
IDEOILLA
ALKUUN**

Lasten digitaalinen todellisuus ja kirjasto tulivat projektin aikana yhdeksi. Kirjaa voi tulkita ja tuoda digitaaliseen ympäristöön monella tavalla.

MENETELMIÄ MEDIAN OPETTAMISEEN

Turun mediakasvatusohjelma

- Turun koulujen ja kirjaston väliseen yhteistyöhön suunniteltiin mediakasvatusohjelma Lukuinto-hankkeessa
- Ohjelma mm. monipuolistaa oppilaiden medialukutaitoja, tiivistää kirjaston ja koulun yhteistyötä, lisää pedagogista osaamista ja rohkaisee teknologian opetuskäyttöön.

LEARNING BY DOING

ALAKOULUN MENETELMÄT

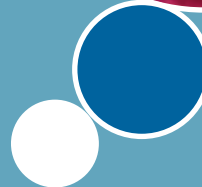
- Elokuva-arvostelut (1.–6. lk)
- Oppilaat reporttereina (3.–9. lk)
- Medialukupiiri
- Kirja-arviot Vinski-lehteen (5.–9. lk)

YLÄKOULUN MENETELMÄT

- QR-koodikävely (5.–9. lk, s. 48)
- Oppilaat mediavinkkareina (7.–9. lk)
- Verkkokirjaston opetus QR-koodisuunnistuksena (kysymyksiä soveltamalla 4.–9. lk)
- Digitarinat (7.–9. lk, s. 31)

ALA- JA YLÄKOULUUN SOVELTUVAT MENETELMÄT

- Kirjavinkkivideot (3.–9. lk, s. 32)
- Kirjavinkkisarjakuvat (3.–9. lk)
- Virtuaalinen kirjailijavierailu
- Hankeblogissa toiminnan kuvauksia ja esimerkkejä:
<http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/>

MEDIAKASVATUKSEN VUOSIKELLO

Toimintatavat	Ajankohta (kevät–syksy)	Luokka-asteet	Kuvaus
Yläkoululaiset mediavinkkareina	Helmi–huhtikuu	8. lk	Vinkataan kiinnostavia mediasisältöjä muille ja arvioidaan niitä kriittisesti. Osa esityksistä videoidaan
Videovinkkaukset	Helmikuu vko 6	7. lk	Videoidaan kirjavinkit
Digitarinat	Huhti–toukokuu	9. lk, 7. lk	Tehdään parin minuutin mittaisia filmejä still-kuvista, puheesta, musiikista tai äänitehosteista. Englannin kirjallinen työ
Hankeblogi	Blogin julkaisu: maaliskuu	1.–9. lk	Julkaistaan projektin tuotoksia ja oppilaiden töitä blogissa
Lasten ja huoltajien medialukupiiri	Syksyllä kerran kuussa tapaamiset kirjastolla Wilma-keskustelut luokan luku- ja mediakokemuksista	4.–6. lk (1.–9. lk)	Tutustutaan yhdessä kriittisinä lukijoina lasten käyttämään mediaan, sähköisiin materiaaleihin kuten peleihin sekä kirjoihin
Elokuva-arvostelut prosessikirjoittaen videoiksi	Loka–marraskuu	2. lk	Kirjoitetaan elokuvasta tekstit, piirretään kuvat ja muokataan arvosteluvideoksi ryhmissä
Kirjavinkki-videotyöpajat	Joulukuu vkot 49–50	3. lk + opettajat ja kirjasto-ammattilaiset	Tehdään vinkkivideoita luetuista kirjoista tableteilla ja iMovie-sovelluksella
Sarjakuva luetusta kirjasta tableteilla	Joulukuu vkot 49–50	5. lk ja 7. lk	Tehdään sarjakuvia tableteilla lukudiplomiin luetuista kirjoista. 7. lk:n englannin kielen kirjallinen työ
Oppilaat reporttereina	Joulukuu	4. lk	Kuvataan tableteilla kirjastolla järjestetty palkinnonjakotilaisuus, haastatellaan voittajaa ja arvostellaan voittajakirja
Kirja-arviot ja videot yhteistyössä Vinski-lehden kanssa	Tammikuu	5. lk	Kirjoitetaan kirja-arvostelut lasten kirjallisuuslehti Vinskiin. Tehdään kirjoista nettiin videoita sekä liitetään QR-koodeina lehteen ja kirjaston kirjoihin
Virtuaaliset kirjailijavierailut	Keväällä	ala- ja yläkoulu	Haastatellaan kirjailijoita etäkyselytuntina tai Skype-yhteyden välityksellä

PILOTOIJAT

Puolalan koulu ja Turun kaupunginkirjasto

Kirkkonummen 1.– 9. luokat

ESIMERKKI

RUNOJEN, BLOGIEN JA KIRJOJEN PARISSA

Vahvistetaan
koulun,
koulukirjaston ja
kunnankirjaston
yhteistyötä

Hyödynnetään
digitaalista
tekniikkaa
lukemisessa ja
kirjoittamisessa

TAVOITE

Kehitetään
luokkarajat ylittävää
yhteistyötä: pienet
ja isot oppilaat
lukevat yhdessä

Luodaan
lukuyhteisöjä

- Oppilaat vierailevat kirjastossa sekä osallistuvat runotyöpajoihin ja e-kirjojen infoon
- Digitaalista tekniikkaa hyödynnetään, esim. kirjatrailerit
- Koulukirjaston käyttöä tehostetaan
- Lukuaiheisissa tapahtumissa: Kirjailijavierailuja, ääneenlukemista, runotyöpajoja, yhteistyötä perheiden kanssa
- Oppilaat lukevat yhdessä ja toisilleen, isot pienille ja pienet isoille
- Tutustukaa kirjablogeihin
 - Kunnankirjaston kirjablogi: Kirkkonummikirjasto
 - Winellska skolans bloggar: Winellska blogg

PILOTOIJAT

Winellska skolan ja Kirkkonummen kirjasto

*Innostus teknologian
hyödyntämiseen
ja monilukutaidon
kehittämiseen opetuksessa
on suurta ja sen tärkeys on
tiedostettu.*

TEKNOLOGIA – KIRJALLISUUS HERÄÄ ELOON DIGITAALISESSA ARJESSA

Laaja-alainen osaaminen vahvistuu vanhan ja uuden yhdistyessä. Ottamalla koneet ja laitteet toiminnallisen oppimisen tueksi, kirjallisuus ja lukeminen saavat modernin sykkeen. Innostumme ja onnistumme: Tutusta sadusta syntyy traileri!

Samaan aikaan kun uusi teknologia määrittää yhä voimakkaammin lasten ja nuorten arkiympäristöä, voi opetus- ja kirjastohenkilöstön olla yhä haastavampaa yhdistää ja hyödyntää näitä keinoja, saati omaksua itse niiden moninaistuva ympäristö. Tarvitaan selkeitä ohjeita mahdollisten ennakkoluulojen vähentämiseksi sekä teknologia-avusteisen sisällön tuottamiseen ja jakamiseen.

Teknologia toimii trikkerinä uuden motivaation löytymiseen. Uusilla välineillä yhä useammalla on mahdollisuus loistaa – osoittaa osaamistaan ja löytää oma tapansa nauttia tarinoiden työstämisestä.

TEHOKKAASTI TABLETEILLA

- Hyödyntäkää laitteita ohjelmineen ja sovelluksineen eri oppitunneilla; kirjojen, sarjakuvien, esitelmien, QR-koodien, blogien ja videoiden tekemisessä sekä tiedonhankinnassa, sähköisiä oppimateriaaleja käytettäessä
- Ottakaa laitteet osaksi oppimisympäristöä: Yhdistäkää koulukirjasto ja tietokonetyöskentelytila
- Laajentakaa laitteilla lukumahdollisuuksia tai antakaa laite ”palkintona” lainaan lukemisessa ansioituneilla oppilaille

NÄILLÄ
IDEOILLA
ALKUUN

SARJAKUVAT, DIGI- JA KUVATARINAT

- Käyttäkää työkaluna tablettia ja iMovie-sovellusta tai sarjakuvissa Strip Designer –sovellusta
- Kootkaa omat kirjat Book Creator –sovelluksella
- Saatte vaihtelua mm. kirjaesitelmiin ja -arvosteluihin

Hyödyllisimpiä ohjelmia olivat ehdottomasti sellaiset ohjelmat, joilla lapset pääsivät tekemään omia tuotoksia.

REPORTAASIKUVAT

- Oppilaat kuvaavat esim. kirjaston tilaisuuden tableteilla. Yhdistäkää vaikkapa kirjailijavierailuun
- Oppilaat toimivat reporttereina: haastatteluja ja kirja-arvosteluja

ELOKUVAT, VIDEOIT JA ANIMAATIOIT

- Liittäkää laitteet esim. nukketeatteriesityksen tai kuvitetun elokuvan taltiointiin tai kuvatkaa esim. säätiedotus
- Esittäkää kirja-arviot ja kirjavinkkivideot esim. lukupiirissä
- Suunnitelkaa Puppet Pals -sovelluksen hahmoilla esim. lasten arkipäivän kokemuksiin liittyviä tapauksia tai vaikkapa vieraalla kielellä toteutettavia lyhyitä näytelmiä
- Osoittakaa osaamista tai tukekaa sitä videoilla, esim. oppilaiden pienet ohjevideot kännykkäkameroilla: Selostakaa ja mallintakaa vaikkapa kuution tilavuuden mittaaminen

VINKKI
Laatikaa
tietokilpailu tai
mielipidekysely
Kahoot-työkalun
avulla!

VINKKI
Esittäkää tuotokset
huoltajille yhteisissä
tilaisuuksissa.
Tarjotkaa tuotoksenne
myös kirjaston
kirjavinkkaussivuille.
Hyödyntäkää koulun
ja kirjaston infotelevisiot
tai muu sähköinen
ilmoitustaulu.

TYÖKALUJA OPETUKSEEN

Lukuinto-pilotoinnissa hyödyllisiksi havaittuja sovelluksia

Ohjelma	Käyttötarkoitus ja tuotokset
Popplet	Käsitkarttojen luominen
HelMet; Luekirja.fi; Elisa Kirja ym.	e-kirjojen lukeminen
Sanataituri	Äänteiden tunnistaminen, lukemaan ja kirjoittamaan opettelu
Molla	Kirjain- ja numeromuotojen harjoittelu
Keynote	Esitykset
ExplainEverything	Interaktiivinen valkotaulutyökalu: ulkoasut
Wordpress	Verkkolehden koostaminen
Kahoot	Kyselyt ja tietovisat
iA Writer	Kirjoittaminen: tarinat, paritarinat, tietotekstit
Pages	Kirjoittamisympäristö: kirjoittaminen
Story Wheel	Tarinat: tuottaminen ja nauhoittaminen
Little Story Maker	Sähköiset kirjat
Book Creator	Sähköiset kirjat: aakkos-, tarina-, runo-/ tietokirjat
Book Creator Paper	Piirtäminen
Sumo Paint	Piirtäminen
Drawing Pad	Piirtäminen: kuvitukset omiin kirjoihin
Snapseed	Kuvankäsittely
Strip Designer	Sarjakuvat
Windows Movie Maker	Videointi ja editointi (esim. digitarinoista)
iMovie	Elokuvat, trailerit, digitarinat, matkapäiväkirjat, kuvatarinat: tuottaminen. Editointi
PinnacleStudio	Editointi
Puppet Pals 1 ja 2	Animaatiot
StopMotion	Animaatiot

QR-KOODISUUNNISTUS

- Aiheeksi esim. sarjakuva- tai satuhahmot
- Verkkosivulle, kuvalle, tekstille tms. tehdään oma QR-koodi. Hyödyntäkää netin ilmaisia ohjelmia, esim. qr-koodit.fi tai goqr.me
- Tulostakaa ja kiinnittäkää seinälle kunkin hahmon kuva ja tarinaan linkittyvä QR-koodi
- Hahmoista saadaan tietoa lukemalla koodit tabletin QR-scanner-ohjelmalla

Aulassa odottavasta arkusta voi vielä napata Muumi-kirjan mukaansa koodiretken jälkeen.

KOULU JA KIRJASTO TUTUKSI QR-KOODIEN AVULLA

- Suunnistusta kouluun tutustumisessa eskareille: pienet oppilaat oppaina ja tablettien käyttäjinä
 - Ryhmät kiertävät koulun tiloja ja lukevat QR-koodit, joista löytyy kunkin tilan käyttötarkoitus ja mukava kuvitus
- Isoille oppilaille: Luetaan eri puolille kirjastoa sijoitettuja QR-koodeja kännyköillä ja tableteilla
 - Koodeista avautuu historiallisia valokuvia kirjastosta. Suunnistetaan seuraavalle rastille kuvien perusteella
 - Rasteilla valokuvataan nykypäivän tilanne

VINKKI

VERKKOKIRJASTON OPETUSTA QR-SUUNNISTUKSENA 4.–9. LUOKILLE

- Aloittakaa Lainaa kirjastotäti -tunnilla: Kirjastonhoitaja opastaa verkkokirjaston käytössä
- Oppilaat etsivät verkkokirjastosta vastauksia kaunokirjallisuutta koskeviin kysymyksiin
- Vastaukseksi selviää jokin kirja, joka etsitään hyllystä. Kirjan kanteen teipatusta QR-koodista avautuu seuraava kysymys

Huom! Valitkaa samalla jokaiselle omaa luettavaa

LUKUINTO.FI-VERKKOSIVUILTA LÖYDÄT LISÄÄ IDEOITA:

- Ideoita laitteiden, ohjelmien ja sovellusten käyttöön
- Vinkkejä tabletin käyttöönottoon opetuksessa
- Blogit
- Tietokonepelit
- Linkkejä teknologia-aiheisiin materiaaleihin

TABLETIT TARINANKERRONNASSA KOLMELLA KIELELLÄ INARISSA

ESIMERKKI

Lukuvuoden toimintaa eskarissa ja alakoulussa

Máidnasat
golmma gillii
Anáris

Skuvlajagi
doaimmat ovdá-
ja vuolleskuvllas

Tableahtat
heivejit bures
máinnasteapmái
ja árbevieru
njuolggó
ovdanbuktímii

- Tabletit soveltuvat hyvin tarinankerrontaperinteen spontaanisuuteen
- Saamenkielisen kulttuuridiplomin paikalliset kulttuuritapahtumat tarinankerrontaperinteeseen
- Isovanhempien inarinsaamelaista tarinankerrontaa koululla: Tarinoiden tallentaminen ja kirjoittaminen
- Poroerotukseen tablettien kanssa
- Poron nimityksiä värin, sukupuolen ja sarvien mukaan
- ”Minä sanoin ja kuvin” –trailerit tableteilla
- Videoita kävellä-sanan synonyymeistä (6.lk)
- Maahis-elokuvien tuottamista iMovieilla (3.-4.lk)
- Kirsti Palton Valkoinen kivi – oppilaat lukivat, näyttelivät ja kuvasivat kummitusjuttuja
- Joiku-videon tuottaminen (9.lk)
- Tiedonkeruu tableteilla Popplet-mindmap –ohjelmalla ja kirjojen tuottaminen Book Creator –sovelluksella (6. ja 8. lk)
- Haastatteluja ja kuvaamista vierailulla Ylä-Lapin luontokeskus Siidaan
- Vierailu-uutisten laatiminen jopa 1.-2. luokilla
- Lukuporo: Ivalon alakoulun lukudiplomi

PILOTOIJAT

Inarin koulu ja Inarin Saamelaiskirjasto/Jutaava kirjasto –hanke

PELIT TEMPAAVAT TARINOIHIN

Hyvän tarinan voi kertoa myös pelin kautta: Ensin peli, sitten pelitarinat ja niiden jatkotarinat. Pelaamiseen lukeutuvat niin lautapelit kuin yhteisön muiden jäsenten lempipelit ja sähköiset pelit.

Pelit ovat oppilaiden oma, toiminnallinen juttu. Ne innostavat ja houkuttelevat. Pelit tempaavat mukaansa kuvittamisen, lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen ilmaisun maailmoin. Tutkimukset osoittavat, että pelillinen aktiivisuus korreloi positiivisesti PISA-tulosten kanssa (Biagi & Loi, 2012). Pelastautukaa lukuinto.fi-sivuilla yläkoululaisten ideoimasta lätkäzombimaailmasta luetunymmärtämisen ja tekstivihjeiden avulla!

Pelaaminen ja pelillisuus ovat moderni pedagoginen menetelmä. Oppilaiden tuottamat pelimaailmat kumpuavat omasta mielikuvituksesta tai vaikkapa historian sivuilta. Aiheen käsittely ei jää pelaamiseen – pelejä voidaan työstää edelleen omiksi pelitarinoiksi. Kehitä pelillistämistä ja innosta oppilaita esimerkiksi oppilaitosten ja korkeakoulujen pelilaboratorioissa.

PELAAJISTA TARINOIDEN KIRJOITTAJIKSI

- Pelimaailma on oppilaita innostava aihe, joka houkuttelee vaivihkaa kuvittamaan, lukemaan, kirjoittamaan ja suulliseen ilmaisuun
- Oppilaan itseilmaisu on helppoa ja mutkatonta pelien kautta
- Jokaisella pelillä on tarina, joka perustuu usein romaaniin

PELAAMISEEN LIITTYVIÄ TOIMINTOJA

- Lempilautapeli tarinaksi
- Vanhempien/isovanhempien haastattelu lempipeleistä
- Sähköisen lempipelin käsitteleminen vaikkapa jatkotarinalla
- Oman pelin suunnittelu kirjallisuuden pohjalta

LUKUINTO.FI – VERKKOSIVUILTA LÖYDÄT LISÄÄ IDEOITA:

- Vinkkejä lasten ja nuorten pelimaailmojen suunnitteluun
- Lasten ja nuorten kehittämät ja visualisoimat pelimaailmat
- Ideoita pelityöpajan suunnitteluun ja toteuttamiseen
- Ajankohtaiset sivustot ja linkit pelillistämiseen ja opetuspeleihin

ESIMERKKI- TARINA LAUTAPELISTÄ

ÄLÄ NINO!

Hylkeet ovat matkalla kotiin. He eivät jaksakaan enää leikkiä. Mutta Nino delffiini haluaa vielä leikkiä. Hylkeitten pitää viedä oman väriset pallot yksi kerrallaan kotiin. Jos Nino nappaa pallon joutuu palaamaan leikkipaikalle. Niinpä sininen hylje aloitti. Hän ryömi vähän eteenpäin. Yhtäkkiä Nino hyppäsi hänen eteen mutta ei saanut palloa. Sitten keltainen hylje lähti. Hän sinistä edelle mutta samalla Nino nappasi keltaisen pallon. Punainen hylje lähti viimeisenä. Hän pääsi pitkän matkan eteenpäin. Oli kulunut jo aikaa. Yhtäkkiä sininen tuli maaliin. Hän oli vienyt kaikki pallot. Siten tuli punainen ja viimeisenä keltainen.

Tyttö 3.Ik

ESIMERKKI

PELITARINOILLA LUKUINTOON MYLLYOJALLA

Koko vuoden mittainen peliprojekti koulun,
kirjaston ja perheiden yhteistyönä

TAVOITTEET

Lisätään
kiinnostusta
kirjallisuuteen
pelin avulla

Ohjataan
oppilaita
keskustelemaan ja
arvioimaan pelejä
sekä niihin liittyviä
omia ja toisten
tuotoksia

1. Lempilautapelin esittely ja pelaaminen yhdessä toisten kanssa. Peliraportin (1.–4.lk) tai -jatkotarinan kirjoittaminen (5.–6. lk)
2. Haastattelu ja kuvanäyttely vanhempien tai isovanhempien lempipeleistä valmista haastatteluvaaketta käyttämällä
3. Omasta sähköisestä lempipelistä sarjakuva, sarjakuvasta jatkotarina, jatkotarinsta esim. digitarina, animaatio, draama jne. Vinkataan peleistä luokkatovereille
4. Kokonaisteoksen lukeminen lukupiireissä ja teokseen liittyvän lautapelin pelaaminen
5. Kirjan maailmasta miniatyyrien tekoon, näyttelyn rakentamiseen kirjastossa, animaation tekemiseen ja oman pelin suunnitteluun

VINKKI
Kootkaa seinälle
hahmojen
asuinpaikka tai
huoneet
(vrt. SIMS-peli)

PILOTOIJAT

Myllyojan koulu ja Myllyojan lähikirjasto, Oulu

*Mä rakastan tarinoita.
Mutta vielä enemmän mä rakastan
toimintaa, tapahtumisen tuntua:
toiminnan pöhinää kirjojen ympärillä.
Tästä syntyy todellinen lukuinto!*
Lukuintolähettiläs, kirjailija ja
teatteriopettaja Siri Kolu

MONILUKUTAITOA JA TOIMINNAN PÖHINÄÄ

Moniluku- ja sosiaaliset taidot karttuvat erilaisissa tapahtumissa. Vahvistakaa avointa toimintakulttuuria ja vierailuperinteitä vierailien ja kutsumalla vieraita kouluun ja kirjastoon. Laajentakaa innostujien piiriä: Ottakaa mukaan kaikki perheistä paikallismediaan.

TAPAHTUMAT JA TEMPAAUKSET

KIRJAMESSUT KOULUPÄIVÄN AIKANA

- Satuhetki: Isommat oppilaat satujen lukijoina kummioppilaille
- Kirjavinkkausta: Oppilaat tuovat omia kirjojaan ja esittelevät niitä käytävillä toisille oppilaille
- Tuottamista: Pieniä kirjoja ja luokkalehtiä tableteilla tai käsin
- Arviointia: Kirjamesseujen väliajalla oppilaista koostuva toimitusneuvosto tarkistaa valmiit kirjat

KIRJAKAHVILA

- Kaikille avoin tilaisuus kirjastossa 1–2 h, kerran kuussa
- Kahvia ja keskusteluja kirjoista ja lukemisesta
- Toimintaan mukaan vaikkapa kirjaesittelyjä, keskustelunviritäjiä ja kirjailijavieraita
- Kahvilan järjestämisellä voi kartuttaa oppilaskunnan varoja tai luokkaretkikassaa

NÄILLÄ
IDEOILLA
ALKUUN

LUKUMARKKINATUNNELMAA KOKO PERHEELLE

- Valitkaa koululle ja kirjastolle sopivat toiminnot monilukutaitoteemalla:
 - Teemasuunnistusta, toimintapisteitä
 - Musiikkia: esim. oppilaiden kuoro konsertoi teema-asuissa pitkin iltaa
 - Kuvataidetta: näyttely ja sen avajaiset
 - Elokuvia: oppilaiden tuottamien animaatioiden ensi-ilta
 - Tarinatuokioita: puheita tietokoneelta ja runoja ykkösluokan runomopopysäkillä. Kutsukaa lukumummo mukaan!
 - Kirjakirppari
- Tapahtuma voi korvata vanhempainillan tai lauantaikoulupäivän
- Tapahtumapaikkana kirjasto
- Kerhojen aktiivioppilaat mukaan järjestelyihin
- Suunnitelkaa yhteistyössä perheiden kanssa, erilliskutsu isovanhemmille
- Kutsukaa paikallisyrittäjät tukemaan tapahtumaa kirjakirppiksistä piirustuskilpailuun

VARIOIKAA, VERSIOIKAA, PARASTAKAA, JATKOTYÖSTÄKÄÄ!

- Lukemista vartiksi –tapahtuma tai Kaikki lukee –aamunavaus
- Pari- ja ryhmäkirjoituskilpailuja: Oppilaskunta ideoi kaikille yhteiset otsikot, oppilaat vertaisarvioivat ja palkitsevat parhaat
- Kertokaa lukemaan innostamistoiminnastanne näyttelyssä kirjaston lastenosastolla

VUORON VIERAISSA – PIRISTÄ ARKEA

- Kirjailijavierailut myös virtuaalisesti – Lukukeskus auttaa
- Teatteriammattilaisia: Vertaillkaa satuja ja näytelmiä keskenään
- Runoilijoita ja muusikoita: Järjestäkää työpajoja ja iltatapahtuma
- Elokuva-ammattilaisia: Tehkää yhdessä vaikkapa trailereita
- Valokuvaajia: Harjoitelkaa kuvanlukutaitoa
- Paikallismedia: Tuottakaa sisältöä paikallislehteen
- Mediataitokummi: Opastakaa internetin käyttöön
- Vierailkaa: Sanataidekoululla, sarjakuvakeskuksessa, valokuvaamossa ja teatterissa myös tutustumiskäynneillä

LUKUINTO.FI-
VERKKOSIVUILTA
LÖYDÄT LISÄÄ IDEOITA:
Juhlia ja vierailuja
Uudistuneet
vanhempainillat

ESIMERKKI

KISSANKULMAN MARKKINOILTA PEIKKOILTAAN

Lukuiloa eskareiden ja alakoululaisten
tapahtumissa Ylöjärvellä

TAPAHTUMIA, VIERAILUJA JA MARKKINOITA YLÖJÄRVELLÄ

- Varojen hankkimista hyväntekeväisyyteen kirjoja lukemalla ja kuuntelemalla (MLL:n joulukampanja)
- "Mikrokirppujen" huolehtimat Lukuinto-kirjaesittelyt koulun infotelevisiossa
- Lukemista ja askartelemista Pörri-peikko-teemalla sekä laajan suosion saanut yhteisöllinen Peikkoilta kirjastossa: peikkosuunnistusta, musiikkia ja lukumummo
- Alakoulujen koulukirjastoista vastaavien opettajien Lukuinto-palaveri kirjastossa
- Lukumummo lukee lapsille – lapset puolestaan lukukoiralalle
- Illan kuiskauksia joulun odotuksessa: Musiikki- ja runotapahtuma koululla yhteistyössä Pohjola-Norden Ylöjärven kanssa
- Isovanhempien päivä: lukemista ja kuuntelemista puolin ja toisin
- Lukunalle-päivä: Lukuläksyjen lukemista lasten tuomille nalleille kansainvälisenä nallepäivänä
- Kissankulman markkinat koko koulun yhteiseksi, monilukutaitoja tukevaksi iltatapahtumaksi

Kehittämissideana
lukemisen ilon
lisääminen
ja perheiden
aktivoiminen
lukuharrastukseen

PILOTOIJAT

Vuorentaustan koulu ja Ylöjärven pääkirjasto Leija

*Mallioppiminen
tukee lukuharrastusta.*
Sari Sulkunen

PIENET JA ISOT LUKIJAT

Koulusta löytyy monta erilaista oppijaa, joiden oppimistyyliä ja mielenkiinnon kohteita määrittävät esimerkiksi ikä, sukupuoli sekä kieli- ja kulttuuritausta. Olennaista on tarjota oppijoille valinnan mahdollisuuksia.

Toiminnallisen oppimisen ideat ja monipuoliset apukeinot ovat keskittymisen ja lukunautinnon edellytyksiä. Yhteisöllinen tekeminen ja vertaisryhmät vahvistavat: Ne synnyttävät eri ryhmille omaa lukukulttuuria.

KEINOJA MOTIVOINTIIN

Kansainvälisissä oppimista ja asenteita mittaavissa PISA- ja PIRLS-tutkimuksissa Suomi on lukutaidon kärkeä maailmassa. Huolestuttavaa on, että tyttöjen ja poikien väliset erot lukutaidoissa ovat suuret. Tutkimusten mukaan tyttöjen ja poikien lukutottumukset ja -mieltymykset ovat joiltakin osin erilaisia (mm. Manuel & Robinson 2003). Onkin tärkeää, että kaikkien lasten ja nuorten tekstivalintoja arvostetaan tasapuolisesti.

RISPEKTIÄ VALINTAAN – TUNNELMAA TILANTEeseen

- Tee sopivan tekstin valinnasta osa lukutapahtumaa. Tärkeintä on, että lapsi tai nuori lukee edes jotain.
- Hyödynnä porttiteoriaa: Jos lapset saavat hyviä lukukokemuksia kevyemmistä kirjoista, he kypsyessään lukevat laajemmin
- Lue ääneen ja eläydy, käytä persoonaasi, ilmeitä ja äänenpainoja. Ääneen lukeminen jättää muistijäljen – lue myös isommille lapsille
- Ota Lukuinto-lähettilään vinkistä koppi: Lue hämärässä valossa ja näytä taskulampulla kirjan kuvat – lukeminen on paljon jännempää!
- Innosta lukevan aikuisen mallilla: Lasten ja nuorten on hyvä nähdä kasvattajien lukevan ja keskustelevan teksteistä. Selosta tapahtumia piilottamatta omia reaktioitasi kirjan äärellä.

YLLÄTÄ MONIPUOLISUUDELLA

- Käytä uutta mediaa ja teknologiaa, esimerkiksi e-kirjoja
- Näytä elokuvan alku ja kehota lukemaan loppuratkaisu kirjasta. Myös kirjatrailerit innostavat
- Pidä kieli riittävän lähellä teinin omaa kieltä, saa sisältää kiroiluakin

HUUMORI, FAKTAT, VAUHTI

- Monipuolinen lukeminen parantaa lukutaitoa: tietokirjat, huumori, kauhu, seikkailu, elämäkerrat, kuvakirja, science fiction, rikos, urheilu, sota, elämäkerrat, historialliset romaanit, sarjakuvromaani, teknologia, pelimaailma. Musiikin, tieteen, harrastusten ja alakulttuurien aikakauslehdet innostavat lyhyillä teksteillä, informatiivisilla kuvituksilla ja jännittäväillä faktoilla
- Pienempi poika ottaa mielellään mallia isommilta, jotka innostuvat, kun voivat näyttää esimerkkiä

NÄILLÄ
IDEOILLA
ALKUUN

LUKUINTO.FI- VERKKOSIVUILTA LÖYDÄT LISÄÄ IDEOITA:

- Apukeinoja erityisryhmien lukunautintoon
- Lukuinto-lähettiläs Agneta Möller-Salmelan tehokkaita vinkkejä
- Kirjastoammattilainen Esko Nousiainen 20 lukuvinkkiä nuorille miehille
- Miehet lukemaan lapsille päiväkodissa ja koulussa

VINKKI

Kirjaston kokoama kirjapaketti urheiluseuran pelaajien mukaan pelimatkoille

YLÄKOULULAISET INNOSTUIVAT VANTAAN LUKUINTO-VUODESSA

ESIMERKKI

TAVOITTEENA

Luoda tekemällä oppiville oppilaille erilaisia toimintatapoja äidinkielen opetuksessa

- Virtuaalinen lukupiiri kirja-, elokuva- ja musiikki-keskusteluille Fronterin kirjastohuoneessa
- Tekeminen etusijalla mm. tekstiä tuottamalla
- Eteneminen samaistumisen kautta lukemiseen
- Nörtti-kirjojen luoja Aleksis Delikourasin vierailu
- Kirjailija esimerkkinä ja kannustajana lukemisesta kirjoittamiseen
- Kaksiosainen videotyöpaja Seitsemän veljestä -ryhmälle: videosta kuviksi ja tekstiksi
- Delikourasin teosten lainaaminen koululle
- Kirjasto nuorten tapahtumapaikaksi
- Nuorten vertaisvinkkaus leipomalla, piirtämällä ja videoimalla
- Vinkkausten kuvaaminen ja kuvailu tableteilla
- Oppilaiden vinkit kirjaston lukudiplomin uudistustyöhön

PILOTOIJAT

Martinlaakson koulu ja Tikkurilan kirjasto, Vantaa

KOTI KIETOO KERTOMUKSIIN

Koululukeminen ei ole määrältään riittävää monilukutaidon kehittymiseen. Kieli on yhteydessä kehittyvään identiteettiin, joten sitouta ja innosta kotoonakin. Lapsi tarvitsee aikuisen tukea muun muassa tiedon kriittiseen arviointiin verkkoympäristössä. Koulu, kirjasto ja perhe voivat yhdessä tukea lasten osallisuutta ja kuulumisen tunnetta yhteisöön ja yhteiskuntaan.

Perheen merkitys lukuinnon herättämisessä ja ylläpitämisessä on suuri. Perheitä aktivoidaan erilaisissa tapahtumissa ja vanhempainilloissa. Huoltajille tulee tarjota materiaalia, joka lisää heidän tietoisuuttaan monipuolisesta lukemisesta.

Tutkimusten mukaan suomalaistalouksissa luetaan lapsille vähän siitä huolimatta, että lasten ja nuorten lukumotivaatio kumpuaa pitkälti kotien iltasatuperinteistä. Yhteiset iltahetket kaunokirjallisuuden maailmassa kehittävät mielenmallia ja ovat pohja yleissivistykselle (mm. Kidd & Castano 2013).

VANHEMPAINILLAT MUUTTAVAT KIRJASTOLLE

NÄILLÄ
IDEOILLA
ALKUUN

- Ota perheet mukaan lukemista edistävään toimintaan teemavanhempainillan avulla: teemaksi lukemisen tärkeys ja lukutaidon merkitys
- Tarjoa lapselle ja vanhemmalle yhteistä aikaa järjestämällä vuorovaikutteinen lapsi-vanhempi-ilta
- Räättälöi
 - Tietoisku lukemisen merkityksestä (esiopetus)
 - Tietoisku lukemaan opettelemisesta ja lukemisen tärkeydestä (1.–2. lk)
 - Toiminnallinen ilta valitun teeman pohjalta (3.–4. lk)
 - Oppilaiden kirjan innoittamana tuottaman elokuvan ensi-iltajuhlat vanhemmille (5.–6. lk)
 - Lastenkirjojen vinkkausta vanhemmille (esiopetus)
- Pyydä mukaan vieraileva puhuja, esim. kirjailijavieras
- Tulosta perheille jaettavia oppaita lukuinto.fi-sivustolta

OPETTAJA

- Kerro lukemisen hyödyistä tutkimustuloksien: Konkreettiset tulokset auttavat ymmärtämään, kuinka tärkeää monipuolinen lukutaito on
- Näytä esimerkkejä toimintatavoista
- Ota oppilaat ja perheet mukaan vanhempainillan järjestämiseen
- Esittele oppilaiden tuotoksia
- Pidä puheenvuoro perheiden osallistumisen tärkeydestä lasten lukemisharrastukseen
- Vinkkaa oppilaille soveltuvia kirjoja ikäryhmittäin ja omia mielikirjojasi vanhemmille
- Esittele nettisivustoja: Muista mm. Okariino-, Sivupiiri- ja paikalliskirjastojen sivustot
- Jaa kirjalistoja, lukudiplomimateriaalia ja lasten kirjallisuuden käyttöä koskevia toimintaohjeita

KIRJASTO- AMMATTI- LAINEN

LUKUINTO.FI-VERKKOSIVUILTA LÖYDÄT LISÄÄ IDEOITA:

- Tulostettavia esitteitä ja laadukkaita oppaita
- Perhekerho ja perhetyö lukemaan innostamisen tukena
- Faktoja lukemisesta

ESIMERKKI

KIRJAT PERHEISSÄ JA PERHEET KIRJASTOSSA TAIVALKOSKEN TALVESSA

LUKUINTO-TOIMINTAA PERHEKERHOSTA ALAKOULUUN

1. Neuvolan perhekerho kirjastolla
 - Vapaata yhdessäoloa, tuote-esittelyjä, vieraita, satutuokioita, kirjavinkkausta, nukke- ja pöytäteatteria sekä tietoisuja
 - Kutsukirje sekä kirjalahja vastasyntyneiden vauvojen perheisiin
2. Lasten ja aikuisten lukuinnon herättelyä perhetyöntekijän toimesta kodeissa
3. Kirjastoagentit joka luokalta
 - Agenttien suunnittelukokoukset kirjastolla
 - Agentit osallistuvat kirjavinkkauksiin ja satutuntien pitämiseen perhekerholaisille
 - Lukukatkelmia ja kirjailijahaastatteluja
A. Kiven päivänä
4. Pienryhmät ja erilaiset oppijat
 - Kirjaston Omppu-hylly erityisryhmille
 - Toiminnalliset satutunnit
 - Kirjastosuunnistusta aarrekartan avulla
 - Tarinankerronta rory-kuutioiden avulla
5. Yhteisöllinen kirjoittaminen: Entäs jos –ideoiva tarinaprojekti
 - Eri-ikäiset lapset keksivät yhdessä tarinoita tai niiden aiheita
6. Vanhempainillassa kirjailijavierana Agneta Möller-Salmela

PILOTOIJAT

Taivalkosken alakoulu, kunnankirjasto
ja kunnan perhetyö

KOULU <3 KIRJASTO UUDISTUVANA OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

Tietoisella koulun ja kirjaston kollegiaalisella yhteistyöllä tuetaan OPS-periaatteita ja vahvistetaan laaja-alaista pedagogista osaamista sekä laajennetaan oppimisympäristöä. Uudistuvalla oppimisympäristöllä luodaan yhä avoimempaa toimintakulttuuria sekä sujuvoitetaan vuorovaikutusta. Ympäristön muutoksilla aktivoidaan ja hyödytetään kaikkia osapuolia.

Muutokset toimintakulttuurissa ovat kytköksissä fyysisen, psykologisen ja sosiaalisen oppimisympäristön uudelleen muotoutumiseen. Oppiminen tehostuu yhteisöllisessä ja seinättömässä oppimisympäristössä: Koulu hyödyntää yhä aktiivisemmin kirjastotiloja, tietoverkkoja sekä huomioi oppilaiden perheet, vapaa-ajan ympäristön sekä mielenkiinnon kohteet.

Teknologian entistä näkyvämpi rooli opiskelussa laajentaa oppimisympäristöä yhä enemmän myös verkkoon. Virtuaalinen oppimisympäristö ulottuu koulujen ja kirjastojen välisistä kohtaamispaikoista aina kunnallisiin ja alueellisiin kirjastokimppoihin sekä kuntarajat ylittäviksi verkostoiksi.

OPPIMISELLA EI OLE SEINIÄ

- Kehittäkää koulukirjastoa
 - Yhdistäkää koulukirjasto ja tietokonetyöskentelytila toisiinsa esimerkiksi remontin yhteydessä
 - Luokaa ryhmätyöskentelytiloja, tarjotkaa tekniikkaa: dokumenttikameroita, kosketusnäyttötäulu jne.
 - Huom! Monipuolinen hyödyntäminen eri oppiaineissa
- Nimetkää ympäristönne kirjallisuusaiheisesti: Kirjallisuuden tutut paikat nimiksi luokkatiloille, nimikylttitalkoilia ja teemasisältöiset nimijuhlat Kirjan ja ruusun viikolla
- Viekää koulun kerho kirjastoon
- Organisoikaa näppäriä kirjatoimituksia (kasseja ja laatikoita esim. kirjastoautolla)
- Luopukaa erillisistä kirjastokorteista: Lainaus henkilökunnan yhteisökortilla koululle tai perheet lainaavat joko käsin kirjaten tai QR-koodilla kotiin
- Yhdistäkää päiväkoti-, koulu- ja kirjastokäynnit: Huoltajat lainaavat samalla, kun hakevat lapsen päiväkodista tai koulusta
- Kouluttakaa oppilaita kirjastoapulaisiksi: lainaustoiminnassa auttamista, kirjojen vinkkaamista koulutovereille ja kirjaston järjestelytöitä
- Järjestäkää pienryhmille vierailu kirjastoautoon: esittelyä, kirjastonhoitajan lukutuokio ja lainaamista
 - Huom! Säännöllisyys ja riittävän pitkät pysähtymisajat

NÄILLÄ
IDEOILLA
ALKUUN

HUOM!
Kirjavinkkausta
urheiluseuran
pukuhuoneessa

OPPIMISYMPÄRISTÖ VIRTUAALISEKSI

- QR-koodit
 - Tehkää sisällönkuvailua, verkkoaineistoja lähikirjaston tiloissa
- Adobe Connect
 - Järjestäkää virtuaalinen kirjailijavierailu digitaalisessa ympäristössä yhteistyössä esim. Lukukeskuksen kanssa
- Google Apps for Education
 - Luokaa esityksiä, dokumentteja, taulukoita ja kirjatkaa kaikki kalenteriin. Tuottakaa vaikkapa kirjoja sekä tallentakaa ja jakakaa verkossa
- Fronter
 - Laatikaa koulun ja kirjaston virtuaalinen kirjastohuone oppilaille: kirja-, elokuva- ja musiikkikeskusteluja, kokemuksien jakamista, vertaisvinkkaamista, lukupäiväkirjoja, -piirejä jne. Voi jakaa yli koulurajojen
- Wikispaces
 - Mahdollistakaa oppilaiden, opettajien ja kirjasto-informaatikoiden väliset keskustelut, kysymykset ja kommentointi yhteisessä työskentely-ympäristössä
- Verkkosivut
 - Näyttäkää Lukuinto-toimintaanne ja tuotoksia esim. kirjastonne, koulunne ja kuntanne nettisivuilla
- Muistakaa myös blogit, vlogit, Skype ja Pedanet

LUKUINTO.FI-VERKKOSIVUILTA LÖYDÄT LISÄÄ IDEOITA:

- Kirjaston ja koulun toimintatapoja – perinteistä ja uutta
- Kirjastopolku – kunnallinen toimintamalli
- Lukuintoa Lapissa – alueellinen toimintamalli
- Turun mediakasvatusohjelma

VINKKI

Tutustukaa netissä Ateljee-työskentelyn ideaan:
oppikirjattomuus,
luokan kirjalaatikat,
opetustuokiot ateljeepiirissä
(G. Boushey & J. Moser:
The Daily Cafe – Daily 5)

Sodankylän Aleksanteri Kenan koululla Kertomuskujalle nimettiin Salainen Puutarha, Prostokvashino, Reuhurinne, Wonderland, Sherwood ja Tylypahka. Pikkukeittiö on Kardemumma ja teknisentyöntila – mikäpä muukaan kuin Eemelin verstaas.

ESIMERKKI

KOULUN JA KIRJASTON VASTUUALUEIDEN JAKO KUOPION PILOTOINNISSA

KIRJASTO:

- Kirjavinkkaukset ja kirjastovierailut pääkirjastolla
- Tiedonhankinnan opastus: aineistonhaku kirjaston tietokannasta
- Koulukirjaston esittely
- Kirjastosuunnistus
- Teksti-, kuva- ja karttatiedonhaku
- Nettitiedonhaku erilaisin hakusanoin tietokannoista

KOULU:

- Tiedonhankinnan opetustuokioiden integroiminen opetuksessa ajankohtaisiin aiheisiin
- Välituntitoiminta: isompien lukuhetket pienemmille oppilaille
- Mahdollisuus lukudiplomin suorittamiseen
- Vaihtelevia tehtäviä tableteilla: kirjojen, esitelmien, sarjakuvien, näytelmien ja videoiden tuottamisesta pelien hyödyntämiseen ja QR-koodin käyttöön
- Koululaiset koulukirjastoapulaisina: lainaustoiminta, kaverivinkkaus, kirjaston järjesteleminen
- Jukolan viesti –teemainen kevätproduktio: käsikirjoittamista, juontamista ja videointia

PILOTOIJAT

Kalevalan koulu ja Kuopion kaupunginkirjasto

SODANKYLÄN OPPIMISYMPÄRISTÖ MENESTYY YHTEISTOIMINNALLA

ESIMERKKI

Alakoulun ja kirjaston sekä isovanhempien
toimintaa kevään juhlaan huipentuen

1. Saamen oppilaiden runotyöpaja sekä runon ja musiikin ilta kirjastossa taiteilija Niillas Holmbergin kanssa
2. Vinkkariluokkien kaverikirjavinkkausta muille luokille sekä kummioppilaille monipuolisesti havainnollistaen
3. Yhteisöllisiä Saame-teemaisia satuhetkiä ja piirtämistä koulun satuhuoneessa, lauantaisin satutunnit kirjastolaisten ja vapaaehtoisten voimin kirjastossa
4. Lukuhetket kirjastossa isovanhempien kanssa
5. Pelle Pampula Sodankylän kirjastossa sekä Savukoskella
6. Kirjallisuuden maailmaa oppimisympäristöön: koulutilojen nimeäminen kirjallisuuden tapahtumapaikkojen mukaan ja uusien luokkatilojen nimien kylttitalkoot
7. Kirjan ja Ruusun –viikko koululla: kirjallisuusaiheiset luokkatilojen avajaiset ja naamiaiset liittyen luokkatilojen nimiin, kirjavinkkausta, henkilökunnan kirjan ja ruusun vaihdot sekä kirjallisuusdiplomin suorittaneiden palkitseminen
8. Kirjailijavierailijana Siri Kolu: toimintaa sanataidepajoista kirjakahvilavierailuihin, opettajien koulutukseen ja vanhempainiltoihin
9. Ensimmäisten luokkien oppilaille kirjalahja Sompion kirjastosta
10. Oppilaat tekivät kirjavinkkausvideoita Lukuinnon tableteilla lappilaisista lasten ja nuorten kirjoista Sompion kirjaston Novellin voimaa –hankkeessa

PILOTOIJAT

Aleksanteri Kenan koulu
ja Sompion kirjasto, Sodankylä

*Lukuinto-toiminnan
aluksi kartoitimme
mahdolliset
yhteistyökumppanit, jotka
voisivat tukea oppimista
paikallisesti.*

LAAJENTUVA LUKUINTO-YHTEISÖ

LUO LUKEMISEN LÄMPÖÄ

Esiopetuksen, koulun ja kirjaston yhteistyö on vankka pohja yhteisön laajentamiselle. Sen avulla parannetaan ilmiöpohjaisen ja toiminnallisen oppimisen sekä pedagogisen osaamisen mahdollisuuksia.

Lukemista puolustava yhteisö laajenee koulun, kirjaston ja kodin ulkopuolelle: neuvoloihin, urheiluseuroihin, paikallisiin yrityksiin, järjestöihin ja mediaan. Ottamalla mukaan koko seutukunnan toimijat synnytetään entistä pysyvämpää ja ennakkoluulottomampaa lukemiskulttuuria.

YHTEISTYÖKUMPPANEITA LÄHISTÖLTÄ

NÄILLÄ
IDEOILLA
ALKUUN

VIRKISTÄKÄÄ OMIA VERKOSTOJA

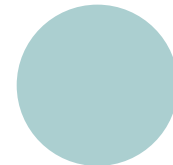
- Johtoportaan tärkeä tuki
 - Ottakaa rehtorit, kirjastonjohtajat ja sivistystoimen johtajat sekä suunnittelijat alusta asti mukaan Lukuinto-toimintaan tiedotustilaisuuksista käytännön järjestelyihin (s. 14–15)
- Esiopetuksen, koulujen ja kirjastojen välinen yhteistyö
 - Naapurikunnan ja alueellisten kirjastojen kanssa: Kehittäkää ja tiivistäkää yhteistyötä, jakakaa osaamista; tehkää esim. vinkkaustyötä yli kuntarajojen (s. 16–18)
 - Levittäkää oppimateriaalia kunnissa ja naapurikunnissa
- Koulun entiset oppilaat
 - Kutsukaa haastateltaviksi tiedonhankintatehtäviä varten. Voitte myös videoita haastattelut

LAAJENTAKAA LUKEMAAN INNOTAMISEN PIIRIÄ

Kirjallisuuden toimijat ja taiteilijayhteistyö

- Kirjailijavierailut virtuaalisesti ja livenä
 - Lukukeskuksen palvelut kirjailijavierailujen järjestämisessä
- Kirjakustantamot, Lastenkirjainstituutti ja Sarjakuvakeskus
- Kirjastokaista
 - Lukuinto-ideoiden dokumentointi ja mainonta
- Taidetyöpajat
 - Runotaidepajat paikallisen runoilijan ja sarjakuvatyöpajoja graafikon kanssa
- Leffat ja teatterit
 - Paikallinen elokuvatapahtuma: Valmistautukaa tapahtumaan ja työstäkää jälkikäteen esim. Koulukinon menetelmin
 - Teatterivieraita ja -vierailuja: Löytäkää viehättäviä vinkkejä valmistautumiseen esim. Papunet-sivustolta. Toteuttakaa koulun oman lehden aiheeseen liittyvä uutisointi yhteistyössä näyttelijöiden kanssa

Arkistot, museot ja tiedekeskukset

- Vierailkaa maakuntamuseoissa ja -arkistoissa sekä tiede- ja luontokeskuksissa: Etsikää tietoa tai tehkää haastatteluja. Kutsukaa paikallislehti mukaan

Sanataidekoulut

- Koulutusta henkilökunnalle: Kirjoittamista, opastusta vaikkapa lorujen elävöittämiseen tai vinkkejä kuvakirjojen jatkotyöstämiseen
- Koulutusta oppilaille: Kirjoittamista, kirjavinkkarigurun sanataidepajoja sekä sarjakuvapajoja

Korkeakoulut ja ammatillinen koulutus

- Tarjotkaa aiheita opinnäytteiden tekijöille, kehittäkää yhdessä pelejä tai vaikkapa uusi lukudiplomi

Yrittäjät ja kunnalliset palvelut

- Kutsukaa yrittäjät mukaan koulun ja kirjaston tapahtumien järjestämiseen ja monilukutaitojen opetukseen: kirjakauppa, valokuvaamo, videotuottaja, poronhoitajat jne.
- Tehkää yhteistyötä kuntanne neuvolapalvelujen perhetyöntekijän kanssa: Tuokaa esim. perhekerho kirjaston lastenosastolle
- Tehkää yhteistyötä nuorisotoimen kanssa esim. viemällä lukupiiri nuokkarille/nuokkarin nettisivuille

Media

- Ottakaa toimittajat mukaan esim. erilaisiin juhliin – oppilaat lehtijuttujen laatijoiksi
- Kutsukaa paikallismedia mukaan koulun ja kirjaston tapahtumiin omilla toimipisteillä
- Pyytäkää paikallislehden sähköiset lukuoikeudet koulun käyttöön
- Ehdottakaa oppilaiden tuotoksia julkaistaviksi vaikkapa Lasten kirjallisuuslehti Vinskiin tai yhteistyökumppanin nettisivuille
- Ottakaa paikallis-TV taltioimaan esim. työpajatoimintaa
- Osallistukaa Ylen Uutisloukkaan
- Herättäkää paikallisradion kiinnostus esim. paikallisteemaan kytkeytyvällä produktiolla
- Pyytäkää mediataitokummi opastamaan internetin turvalliseen käyttöön: Mediataitokoulu.fi

Järjestö- ja seuratoiminta

- Kutsukaa järjestöt mukaan tapahtumiin: hyväntekeväisyyttä lukemalla järjestävät mm. MLL, SPR, Pakolaisapu
- Järjestäkää lukemaan innostamisen produktio vaikkapa paikallisen urheilutapahtuman teemalla

Tekninen ja muu asiantuntija-apu

- Paikallinen mediakeskus täsmäkouluttaa esim. tarinoiden tekemiseen teknologian avulla
- Kutsukaa kunnan tietoteknisen tuen kouluttaja perehdyttämään tablettien käyttöön
- Hyödyntäkää pelisuunnittelijan osaaminen pelityöpajoissa

SYKSYSTÄ KEVÄÄSEEN

Lukuintoilua yrittäjien ja taiteilijoiden kanssa Viitasaarella

ESIMERKKI

PAIKALLISYHTEISÖN VOIMIN MONILUKUTAIDON KEHITTÄMISEEN

1. KOULUN JA KIRJASTON LÄHIYHTEISTYÖTÄ Kirjastosuunnistusta, kirja- ja kaverivinkkausta
2. VERTAISVERKOSTOT TIIVIIKSI Pari- ja ryhmälukemista sekä yhdessä kirjoittamista ja oppilaiden ideoima kirjoituskilpailu
3. ISOMMILTA PIENEMMILLE Kuutosten draamallinen ja musiikillinen pääsiäisvaellus esi- ja alkuopetukselle
4. LÄHILUKIO MUKAAN Opiskelijoiden satutunteja eskarilaisille kirjastossa
5. KOTI Vuorovaikutteinen koko perheen Lukumarkkinat-tapahtuma kolmen sukupolven yhdistäjänä: erilliskutsu isovanhemmille
6. KIRJAILIJAVIERAILUT eri luokka-asteille vaihtelevilla teemoilla
7. SANATAIDEOPETTAJAN pajat oppilaille ja opettajille
8. MEDIATAITOKUMMI luotsaamassa viitos-kuutosia internetin turvalliseen käyttöön
9. PAIKALLISYRITTÄJÄT mukana koulun ja kirjaston tapahtumassa: animaatio-opista Lukuinto-näyttelyyn
10. PAIKALLISTAPAHTUMAT Viitasaaren Elokuvaviikot ennako- ja jatkotyöskentelyineen
11. TEATTERILAISTEN Saapasjalkakissa-näytelmä sekä jatkotyöstäminen
12. MEDIA Kuutosluokat mukana Yle Uutisluokassa

Tekstistä
kuvaksi ja
videoksi,
kuvista
liikkeeksi tai
tanssiksi

Toimintaa
oppilasryhmien
omilla
teemoilla:

Ihmissuhteet
kauno-
kirjallisuudessa
5.–6.lk

Sadut ja
tunnetaidot
(esiopetus)

Tiedon-
hankinnan
maailma
3.–4. lk

Runojen
rytmi ja
leikki
1.–2. lk

PILOTOIJAT

Haapaniemen koulu ja Viitasaaren keskuskoulu sekä
Wiitaunionin aluekirjasto, Viitasaari

PILOTOINTIA JA TOIMINTAA KOLMELLA KIELELLÄ

Lukuinto-pilotointiin osallistui 30 koulu-kirjastopilottiparia. Pilottikunnat sijoittuvat maantieteellisesti eri puolille Suomea Inarista Kirkkonummelle. Piloteista kuusi on ruotsinkielisiä ja kolme saamenkielisiä.

BORGÅ Lyceiparkens skola ja Borgå stadsbibliotek
ESBO Mattlidens skola ja Äppelbiblioteket i Esbo stad
HELSINKI Myllypuron ala-asteen koulu ja Itäkeskuksen kirjasto
HELSINKI Ylä-Malmin peruskoulu ja Malmin kirjasto – Helsingin kaupunginkirjasto
IKAALINEN Kilvakkalan koulu ja Ikaalisten kaupunginkirjasto
INARI Inarin koulu ja Inarin Saamelaiskirjasto – Jutaava kirjasto –hanke
JOENSUU Pielisjoen koulu ja Karsikon kirjasto – Joensuun seutukirjasto
KAJAANI Hauholan koulu ja Lehtikankaan kirjasto – Kajaanin kaupunginkirjasto
KALAJOKI Raumankarin koulu ja Himangan kirjasto
KARLEBY Villa skola ja Karleby stadsbibliotek
KAUHAJOKI Kauhajoen koulukeskus ja Kauhajoen kaupunginkirjasto
KEMPELE Linnakangastalon koulu ja Kempeleen kirjasto
KUOPIO Kalevalan koulu ja Kuopion kaupunginkirjasto
KURIKKA Säntin ja Miedon koulut sekä Kurikan kaupunginkirjasto
KYRKSLÄTT Winellska skolan ja Huvudbiblioteket i Kyrkslätt
LAPPEENRANTA Myllymäen ja Lappeen koulut sekä Lappeenrannan kaupunginkirjasto
LOHJA Muijalan koulu ja Mäntynummen kirjasto
OULU Oulun koulukirjastot: Kaukovainion, Madekosken ja Heikkilänkankaan, Myllyojan, Myllytullin ja Pateniemen koulut sekä Oulun kaupunginkirjasto/pääkirjasto ja Kaukovainion, Maikkulan, Myllyojan, Pateniemen ja Rajakylän lähikirjastot
OULU Oulun Kirjastoreitti: Myllytullin ja Paulaharjun koulut sekä Puolivälinkankaan lähikirjasto ja Oulun kaupunginkirjasto/pääkirjasto
OULU Mäntylä-Snellmanin päiväkoti ja esiopetus sekä Oulun kaupunginkirjaston kirjastoauto
PELKOSENNIEMI Pelkosenniemen koulu ja Sompion kirjasto
PORVOO Kerkkoon koulu ja Kerkkoon kirjasto – Porvoon kaupunginkirjasto
ROVANIEMI Rovaniemen kouluverkosto: Katajarannan, Koskenkylän, Nivankylän, Rantavitikan, Syväsenvaaran, Viirinkankaan ja Yläkemijoen koulut sekä Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjasto
SIBBO Norra Paipis skola, Södra Paipis skola ja Boxby skola sekä Sibbo huvudbibliotek
SODANKYLÄ Aleksanteri Kenan koulu ja Sompion kirjasto
S:T KARINS S:t Karins svenska skola ja Kaarinan kaupunginkirjasto
TAIVALKOSKI Taivalkosken kirkonkylän alakoulu, kunnankirjasto ja kunnan perhetyö
TURKU Puolalan koulu ja Turun kaupunginkirjaston pääkirjasto
VANTAA Martinlaakson koulu ja Vantaan kaupunginkirjasto - Lasten- ja nuortenkirjastotyön ydinryhmä
VIITASAARI Viitasaaren keskuskoulu ja Haapaniemen koulu sekä Viitasaaren kirjasto – Wiitaunionin aluekirjasto
YLÖJÄRVI Vuorentaustan koulu ja Ylöjärven pääkirjasto Leija

LUKUINTOJA YMPÄRI SUOMEA

MONILUKUTAIDON MAAHANMUUTTAJILLE

Fysiikan ilmiöiden tutkiminen
toiminnallisesti tekstejä ja kuvaajia
tulkitsemalla sekä selkokielisen
Picamentor-nettisanakirjan kokoaminen

8. LUOKAN HISTORIAN OPETUSTA KIRJALLISUUDEN AVULLA

Toisen maailmansodan teemaan
perehtyminen Anne Frankin
päiväkirjan kautta

POJAT LUKEMAAN PELIMATKOILLA

Kirjasto kerää koripallo-
joukkue Kauhajoen
Karhulle matkalukemista

KOULUN JA KIRJASTON MEDIKASVATUSOHJELMA

Medialukutaidon, luovuuden ja
toiminnallisuuden kehittäminen ja
vakiinnuttaminen mediakasvatus-
ohjelman avulla

KAIKKI LUKEVAT YHDESSÄ

Lukuhetkiä luokkarajat
ylittäen: Luetaan yhdessä,
luetaan toisille, isot lukevat
pienille ja päinvastoin

MONILUKUTAIDON TEKNOLOGIAN AVULLA SAAMEKSI JA SUOMEKSI

Paikalliskulttuurin ja teknologian
yhdistäminen lukemaan ja
kirjoittamaan motivoimisessa:
mm. Lukuporo-kirjadiplomi ja
saamenkielinen kulttuuridiplomi

PERHETYÖN JA KIRJASTON YHTEISTYÖ

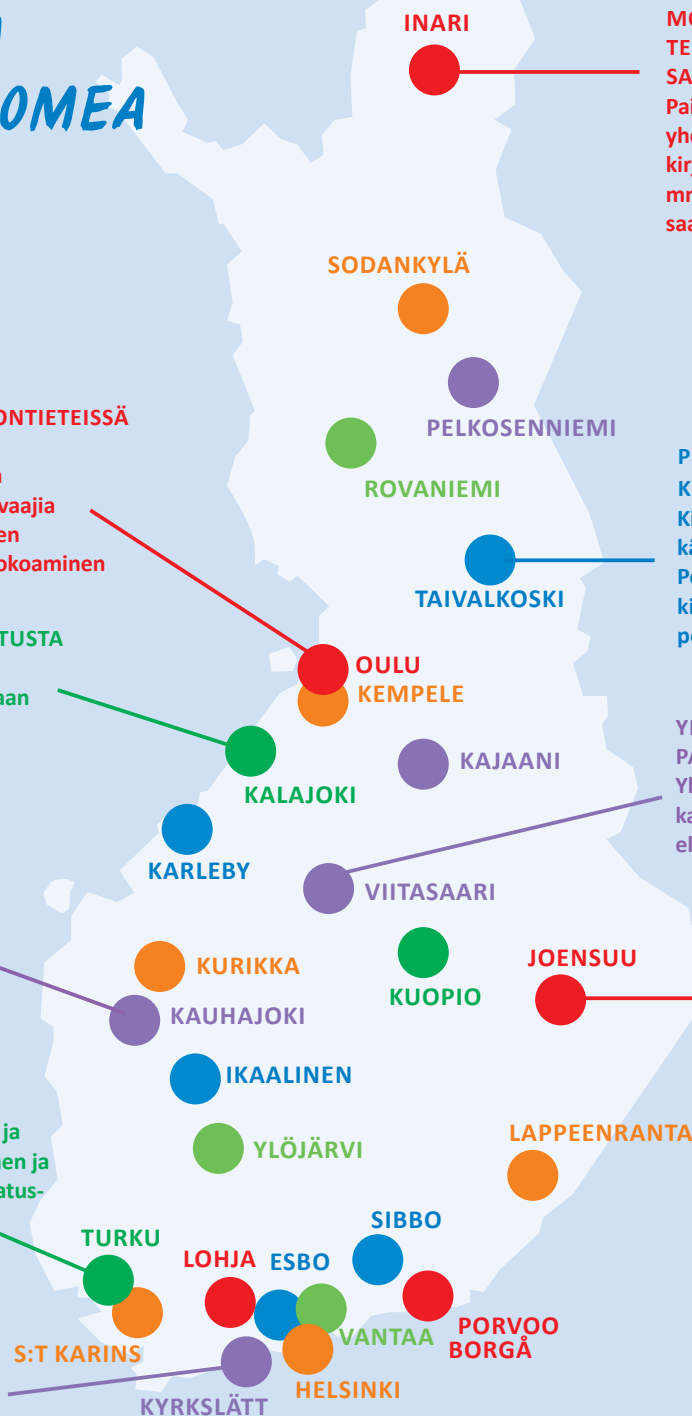
Kirja opettaa, rauhoittaa ja auttaa
käsittelemään kipeitä asioita.
Perhetyöntekijä hyödyntää
kirjoja kirjastossa järjestettävässä
perhekerhossa ja kotikäynneillä

YHTEISTOIMINTAA PAIKALLISTEN OSAAJIEN KANSSA

Yhteistyötä paikallisverkoston
kanssa: mm. sanataidetta, uutisia,
elokuvia ja animaatioita

QR-KOODIRADAT KIRJASTOSSA

Nuoret suunnittelevat
toimintaa kirjastoon.
Kirjasto järjestää ratoja ja
suunnistusta oppilaille
QR-koodien avulla

LÄHTEET – LUE LISÄÄ

Ahola, Suvi (2014). Vinkkejä poikien lukuinnon herättämiseen Toimintaa, tuttuutta, dialogia, tietoa ja elokuvallisuutta. Helsingin Sanomat 11.9.2014. <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1410324006066>

Biagi, Federico & Loi, Massimo (2012). Results from PISA 2009. Saatavilla: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC76061/lbna25581enn.pdfs>.

Brozo, William G (2014). Literacy Beginnings and Futures: Turning Boys into Lifelong Readers. Luentomateriaali Läsmöten del 2: Flickor, pojkar och det livslånga läsandet –koulutus 9.9.2014 Helsinki. Saatavilla: <http://www.avi.fi/documents/10191/909204/Brozo/79941b21-cb78-44b7-853e-64c26d9f2321>

Erho, Salla & Jerndahl, Tuija (2015). Lukuintoa Lapissa. Luentomateriaali Lukuinto-koulutus 5.2.2015 Tornio. Saatavilla: www.lukuinto.fi. Takakannen puheklupissa siteerattu: Salla Erho, äidinkielenopettaja ja Rovaniemen kaupunginkirjaston vs. kirjastotoimenjohtaja

Haasio, Ari & Savolainen, Reijo (2004). Tiedonhankintatutkimuksen perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.

Hyöky, Anna & Kyllönen, Eveliina (2013). Lukuhöperöksi kasvama – Lukupassimateriaalinen kehittäminen esiopetukseen. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Oulu: Oulun yliopisto.

Ikonen, Kaisa & Kurttila-Matero, Eeva (2014). Kysely Lukuinto-pilotointiin osallistuneille lapsille ja nuorille – tulokset ja yhteenveto. Oulu: Oulun yliopisto. Saatavilla: www.lukuinto.fi

Karvinen, Jukka (Toim.) Liikkuva koulu – Opas matkalla Liikkuvaksi kouluksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kidd, David Comer & Castano, Emanuele (2013). Reading Literary Fiction Improves Theory of Mind. *Science* 342(6156), 377-380. Saatavilla: <http://www.sciencemag.org/content/342/6156/377.full>

Kuhlthau, Carol C., Maniotes Leslie K. & Caspari, Ann K. (2007). Guided Inquiry. Learning in the 21st Century. London: Westport, CT, USA.

Kultalahti, Leena (2014). Lukuinto-arviointiraportti pilotoijien kehittämishankkeista. Saatavilla: www.lukuinto.fi

Kupari, Pekka & Välijärvi, Jouni (2012). PISA 2012 Ensituloksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: http://www.minedu.fi/export/sites/default/pisa/2012/PISA12_esitys.pdf

Leino, Kaisa (2014). The relationship between ICT use and reading literacy. Focus on 15-year-old Finnish students in PISA studies. Väitöstutkimus. Finnish Institute for Educational Research. Jyväskylä: University Press. Saatavilla: <https://ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluetelo/julkaisut/2014/t030.pdf>

Lindberg, Pirkko (2014). Kumppanuus Suomen yleisissä kirjastoissa. Informaatiotutkimuksen lisensiaatintutkimus. Oulu: Oulun yliopisto. Saatavilla: <http://www2.kirjastot.fi/File/dee2ad05-b471-4e5a-a1e9-2ebbd73b68a9/Pirkko%20Lindbergin%20lisensiaattity%C3%B6.pdf>

Lukukeskus (2015). 10 faktaa lukemisesta. <http://www.lukukeskus.fi/lukuviikko2014/10-faktaa-lukemisesta-2/>

Manuel, Jackie & Robinson, Dennis (2003). Teenages boys, teenagers girls and books. *English Teaching: Practice and Critique* 2(2), 66-77. Saatavilla: http://www.researchgate.net/publication/242222346_Teenage_boys_teenage_girls_and_books_Re-viewing_some_assumptions_about_gender_and_adolescents%27_reading_practices

Möller-Salmela, Agneta (2014). 10 askelta lukeminspiraatioon. Saatavilla: http://www.lukuinto.fi/media/mallisto/tapahtumat/10askelta_lukuintoon_opas.pdf

Nasiell, Annika & Bjärbro, Lisa (2007). Boken om läslust En handbok om att väcka ungas läsintresse, 7–15 år. Barnens Bokklubb.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kirjastojen tehtävät ja työnjako. http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/kirjastoverkosto/tehtavat_ja_tyonjako/?lang=fi

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 (2014). Opetushallitus. Saatavilla: <http://www.opi.fi/ops2016/perusteet>

Rauhala, Ulla (2014). Informaatiotutkimuksen pro gradu-tutkielman alustavia tuloksia. Kirjallinen tiedonanto 19.3.2015. Oulu: Oulun yliopisto.

Sainio, Miia (et al.) (2009). Kiva Koulu Opettajan opas yläkoululle. Opetusministeriö.

Sulkunen, Sari & Välijärvi, Jouni (Toim.) (2012). PISA 09: Kestäkö osaamisen pohja. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm12.pdf?lang=fi>

Suomen Unesco-toimikunta (1994). Unescon yleisten kirjastojen julistus. Yhdistyneiden kansakuntien kasvatustiede- ja kulttuurijärjestön Unescon sopimuksia ja suosituksia n:o 2. Helsinki. Saatavilla: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kansainvaelliset_asiat/kansainvaelliset_jaerjestoet/unesco/sopimukset/Liitteet/unesco_kirjastojulistukset.pdf

Suomen Vanhempainliitto ry. Ulkopuolisesta osallisiksi. <http://www.vanhempainliitto.fi/vanhempainliitto/osaallisuus>

INNOSTUMINEN ON ONNISTUMINEN

Opetuksella ja kirjastolla on sama tavoite: lukuharrastukseen innostaminen ja sen tukeminen

Lukuinto-opas

on suunnattu kouluille ja esiopetukseen, kirjastoille ja kunnille: opettajille, rehtoreille, kirjastoammattilaisille ja -johtajille sekä opetus-, sivistys- ja kulttuurijohtajille.

Teos sisältää arjessa testattuja toimintatapoja, joilla lisätään lukumotivaatiota ja monilukutaitoa sekä edistetään koulun ja kirjaston yhteistyötä

Lukuinto on valtakunnallinen opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Oulun yliopiston humanistisen tiedekunnan ja kasvatustieteiden tiedekunnan toteuttama kolmivuotinen (2012–2015) ohjelma.

